Andrea Csirke a Petra Šnepfenbergová

JAK SPOLU S DÍTĚTEM ZVLÁDNOUT VOLBU POVOLÁNÍ?

PRŮVODCE RODIČE

kým čím být

Tento e-book je zabezpečen

systémem SimpleShop.cz

Podještědí, z.s. realizátor Místního akčního plánu rozvoje vzdělávání Liberecko II a Místního akčního plánu rozvoje vzdělávání Jablonecko II, jenistamartin@gmail.com

Adresa: Nám. B. Smetany 10 463 43 Český Dub, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Jak spolu s dítětem zvládnout volbu povolání?

Průvodce rodiče

Andrea Csirke a Petra Šnepfenbergová

Léto 2020

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Tam, kam stojí za to jít, žádné zkratky nevedou.

— Beverly Sills, americká operní pěvkyně

© Andrea Csirke, Petra Šnepfenbergová, 2020

Korektura textu: Blanka Charvátová

Grafika profesí: Petr Hanuš

Veškeré odkazy na online zdroje jsou platné ke dni 30. 09. 2020.

Úryvek je z knihy Malý princ francouzského spisovatele Antoine de Saint-Exupéryho (Praha, CESTY, nakladatelství a vydavatelství, 1998).

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Dospělí mi však poradili, abych nechal toho kreslení otevřených a zavřených hroznýšů a zajímal se raději o zeměpis, dějepis, počty a mluvnici. Tak se stalo, že jsem se v šesti letech vzdal skvělé malířské kariéry. Neúspěch mé kresby číslo 1 a kresby číslo 2 mě odradil. Dospělí sami nikdy nic nechápou a děti to hrozně unavuje, stále a stále jim něco vysvětlovat. Musel jsem si tedy vybrat jiné povolání a naučil jsem se řídit letadlo. Létal jsem tak trochu po celém světě.

A je pravda, že mi zeměpis hodně posloužil. Dovedl jsem na první pohled rozeznat Čínu od Arizony. Je to velice užitečné, když člověk v noci zabloudí.

— Letec, přítel Malého prince

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

OBSAH

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Obsah

Úvod 10
Svět práce 16
Vliv rodiny 26
Rodičovské role 32
Rodič jako vzor 34
Rodič jako průvodce sebepoznáním 35
Rodič jako podporovatel 47
Rodič jako zprostředkovatel reality 54
Rodič jako nositel informací 59
Od rozhodnutí k nástupu na školu 72
Od přihlášky k přijetí na střední školu 79
Možnosti změny studia 86
Kariérové poradenství na škole a spolupráce rodiče se školou 92
Doslov: O důležitosti nudy, nejistoty a špinavých rukou 110
Poděkování 120

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

ÚVOD

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Úvod

Na internetu se čím dál tím častěji objevuje téma volby vzdělávací a profesní dráhy mladých lidí. Kvalita zdrojů je různá od nabídky testu až po odkazy na odborníky připravené poradit. Tištěných publikací je poskrovnu. Není lehké se v tom orientovat. Často nám slibují nenáročný proces. Kdo by nechtěl znát odpovědi na své otázky co nejrychleji, ideálně hned? Každý rodič si přeje, aby si jeho dítě vybralo profesi, která ho bude naplňovat a zároveň uživí, aby mohlo žít spokojený život. Volba profese je proto jedním z hlavních témat dospívání. Standardně se tím rozumí jeden krátký okamžik v životě člověka, kdy učiní rozhodnutí o své profesní budoucnosti. Ve skutečnosti se jedná o dlouhodobý proces, který je zásadně ovlivněn rodinou a jejím blízkým okolím. Z tohoto důvodu je rodič nejdůležitějším průvodcem dítěte v období dětství a dospívání.

V této knížce nabízíme způsoby, jak na sobě pracovat a být prospěšný sobě i svému dítěti. Přijmete-li tuto příležitost, bude to od vás vyžadovat otevřenost přemýšlet o vztahu a komunikaci s vaším dítětem, sebedisciplínu, pevnou vůli a trpělivost. V šesti kapitolách, které jsou psané lehkým a srozumitelným jazykem, máte možnost krátce se seznámit též se současnými trendy v kariérovém poradenství a kariérovém vzdělávání.

V první kapitole přemýšlíme o světě práce a dotýkáme se kompetencí, které jsou pro budoucnost našich dětí zásadní. Druhá a třetí kapitola rozebírá vliv rodiny na volbu vzdělávací a profesní dráhy dětí a představuje jednotlivé přístupy rodičů a jejich roli v této oblasti. Čtvrtá a pátá kapitola nabízí informace důležité pro přijímací řízení na školu vč. možností změny studia. V poslední kapitole máte možnost krátce se seznámit se systémem kariérového poradenství a vzdělávání na základních a středních školách.

Co je cílem publikace?

Průvodce nemá ambici podat vám veškeré informace z této oblasti, abyste se svému dítěti mohli stát "domácím kariérovým poradcem". Nebylo by to prospěšné ani pro vás, ani pro vaše dítě. Publikace vám může pomoci v tom, abyste mohli být jako rodič pro své dítě užiteční a nabízet mu podporu na jeho vzdělávací dráze. Vaším dlouhodobým cílem by mělo být přinést mu poselství, které citujeme z inspirativní knihy o sebekoučování Radvana Bahbouha Pohádka o ztracené krajině. "Chceme-li něčeho dosáhnout, musíme si především umět pomoci sami. A pokud chceme něco změnit,

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

musíme být sami sobě všímavými průvodci. Pak zjistíme, že to, čeho v životě dosahujeme, není ani tolik funkcí času, ale funkcí naší chuti. A že neexistuje jedna dlouhá cesta, ale mnoho cest, které nás k cíli dovedou za dramaticky rozdílných podmínek. Také si povšimneme, že šťastné okamžiky, kdy nám jde vše od ruky a přitom nás to baví, nejsou náhodné, ale že je lze přivolat[1]."

Co to je vlastně kariérové poradenství?

Název kariérové poradenství je poněkud nešťastný a pro rodiče, kteří mají informaci, že je na škole žákům poskytováno, může být proto zavádějící. V novější literatuře[2] je slovo kariéra často používáno jako synonymum "profesní dráhy jedince bez ohledu na vzestupnou či sestupnou linii, shrnutí jeho vývoje od startu k danému okamžiku." Kariéra je spojována s profesním životem jednotlivce. V kariérovém poradenství v moderním pojetí je definice kariéry odlišná. Zahrnuje nikoliv jen profesní život člověka, nýbrž i jeho osobní život a občanskou angažovanost. Z toho vyplývá, že se kariérové poradenství týká jakéhokoliv tématu ze života jednotlivce.

V neposlední řadě je zde slovo "poradenství", které přímo avizuje, že člověk, který se nachází na důležité křižovatce svého života a vyhledá poradce - rádce, může očekávat jeho radu, jak má postupovat dál. Dobrý kariérový poradce ho ale podpoří v tom, aby pojmenoval všechny zásadní faktory, které by měl vzít v úvahu, a mohl učinit kvalitní rozhodnutí sám. Rady a doporučení mu dává většinou jen tehdy, když ho informuje o externích zdrojích informací, které mohou být pro jeho rozhodování důležité.

Pro koho je publikace určena a jak s ní pracovat?

Publikace je sbírkou inspirací pro přemýšlení a případné rodinné diskuse o (profesním) životě. Může dobře posloužit každému rodiči vč. toho, kdo zatím rodičovství jen plánuje. Kniha neobsahuje rychlý návod, jak si poradit s volbou povolání. Doporučujeme ji jako četbu cestopisu, který vám pomůže reflektovat vlastní vzdělávací a profesní dráhu a provést vaše dítě jeho cestou od předškolního věku až po práh dospělosti. Jednotlivé kapitoly lze procházet v libovolném pořadí podle toho, co vás v určitý moment zajímá a o čem se chcete dozvědět více.

---

1 Bahbouh, R. *Pohádka o ztracené krajině. Psychologie sebekoučování.* QED GROUP, 2010

2 https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kari%C3%A9ra

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

V publikaci uvedené aktivity jsou inspirací a námětem, nikoliv povinnými "domácími úkoly". Budeme rádi, když poslouží svému hlavnímu účelu, tzn. rozšířit úhel pohledu na téma volby povolání či školy a otevřít komunikaci a sdílení mezi vámi a vaším dítětem. Aktivity byly proto připraveny pro vás. Samozřejmě, připouštíme i možnost, že se vaše dítě do toho dobrovolně a ochotně spolu s vámi pustí. Můžete je vyzkoušet každý za sebe a potom se o procesu a výsledcích bavit, doplnit je svými i cizími inspirativními příběhy z reálného života.

Z čeho vycházíme?

Ve svém životě i práci vycházíme z teze, že se každé dítě narodí jako zvídavá bytost, která se chce neustále učit, objevovat nové věci, rozvíjet se a růst. Žije-li v láskyplném a podporujícím prostředí, plném důvěry v jeho schopnosti, udrží si svoji motivaci celý svůj život a nebude potřebovat vnější impulz. Úkolem rodiče je vytvořit mu takové prostředí a vychovávat ho svým příkladem. V praxi se na nás rodiče často obracejí s otázkou, co mají dělat, když jejich dítě s nimi odmítá mluvit o tématech souvisejících s výběrem školy. My se jich ptáme, jak to mají oni, zda se baví se svými dětmi o něčem, co je pro ně stejně důležité, jako je volba školy pro jejich děti. Rodiče si často neuvědomují, že vychovávají své děti vlastním příkladem.

Druhé časté téma našich diskusí je o tzv. liberální výchově. Mnoho rodičů chce vychovávat své děti jinak, než mají vlastní zkušenost z dětství. Nechtějí brát svým dětem svobodu tím, že jim budou neustále něco přikazovat a zakazovat v přesvědčení, že oni přece vědí nejlépe, co jejich dítě potřebuje. Chtějí, aby se děti rozhodovaly samy o svém životě, a tím vyrůstaly v samostatného a úspěšného člověka. Často to ale nefunguje a rodiče si s tím neví rady. Zapomínají na to, že svoboda je stranou mince, na jejíž druhé straně je zodpovědnost. Dovolíme si citovat Johna Stuarta Milla "Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého." Svobodný člověk se rozhoduje za sebe a zároveň je zodpovědný za svá rozhodnutí." Právě zde rodiče nejčastěji dělají chybu. Děti si užívají "svobody" bez odpovědnosti za sebe a vůči ostatním. Mantinely, které si rodiče nastavují pro sebe, by měli nastavit i svým dětem. A opačně. Tato vzájemnost je jádrem partnerského vztahu.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Příběh

Jak se autorky rozhodovaly o své budoucnosti

Studovala jsem na gymnáziu a vysoké škole. V době, kdy jsem se rozhodovala o tom, kam dál, byla odpověď jednoduchá. Od žáka s dobrými studijními výsledky se v rodině i ve škole očekávalo, že se přihlásí na gymnázium a poté na vysokou školu. Co se oboru týče, vše mluvilo pro studium medicíny. Já jsem o tom nepřemýšlela a byla rozhodnuta nastoupit nastíněnou kariérní dráhu. Pár dní před podáním přihlášky se stalo něco, čemu dodnes nerozumím. Změnila jsem své rozhodnutí a šla studovat ekonomii. Studium ve mně ale potom nevzbuzovalo žádné pozitivní emoce. Až ve čtvrtém ročníku jsem si uvědomila, že by mě bavilo studovat právo. Bez velkého uvažování jsem se přihlásila na práva. (Andrea)

Na základní škole jsem měla známky na to, aby mě vzali na gymnázium. Chvilku jsem adekvátně svému věku vzdorovala a hledala pro sebe jiné varianty, ale nakonec to byl stejně gympl, kam jsem podala přihlášku. Gympl mi otevřel vrátka k jednotlivým oborům díky kvantu informací a tlaku na výkon, moc mě to tam ale nebavilo. Při rozhodování o vysoké škole (postupně jsem uvažovala o žurnalistice, právech či psychologii) jsem byla limitována tím, že mě rodiče odmítli během studia na vysoké finančně podporovat. Studia jsem se nechtěla vzdát, tak jsem volila distanční formu, která mi umožnila současně studovat i pracovat a obor, který byl pro mne akceptovatelný a se mnou kompatibilní. Od mala jsem si přece hrála na paní učitelku, a tak vše nějak zapadlo do sebe. Vystudovala jsem učitelství v kombinaci oborů německý jazyk a občanská výchova. Hned první den po maturitě jsem nastoupila do práce. Vydala jsem se cestou, která mi umožnila propojovat teorii (studium na VŠ) s praxí (profese učitelky). (Petra)

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jak jste se rozhodovali o své vzdělávací dráze vy? Podělte se o to se svým dítětem.

Otázka rodiče

Jak s dítětem navázat komunikaci? Mám zkušenost, že to jde složitě nebo vůbec.

Odpověď kariérového poradce

Snažit se o to v době "vrcholné puberty" je nezáviděnihodný úkol. Začněte s komunikací obecně na toto téma už mnohem dříve. Druhé pololetí osmého ročníku je již docela pozdě na otázky typu "Kam po základce? Co s tebou bude?" Příležitost pro skládání mozaiky je bez velké nadsázky od školky ;-) A když vám komunikace opravdu nefunguje, zkuste se mu nabídnout (všímejte si slova: nabídnout, ne nutit!) se svými zkušenostmi, jak jste se vy rozhodovali o své vzdělávací dráze. Nejlepší začátek jsou vaše příběhy.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

SVĚT PRÁCE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Svět práce

Možná jste si četli články o tom, jak se svět práce rychle mění. V České republice prý ohrožuje 43 % profesí vyšší než 50% riziko automatizace (zdroj: viz poznámka 4 pod čarou). Dnešní prvňáčci se údajně připravují na profese, které zatím neexistují. V lednu 2020 vyšla publikace OECD[3] o kariérových aspiracích současných teenagerů. Podle výzkumů popisovaných v publikaci je výběr dalšího směru vzdělávání zhruba poloviny 15letých žáků koncentrovaný jen kolem 10 profesí. Znalost různorodých příležitostí ve světě práce je pro děti důležitá. Týká se to zejména příležitostí v oblasti přírodních věd, techniky a informačních technologií. Pokud je neznají, pohybují se pouze v pro ně známém, úzkém okruhu profesí, což je může zásadním způsobem ochudit při rozhodování o budoucnosti. Dle publikace OECD tato jejich volba navíc neodráží trendy ve světě práce. Žáci si prý vybírají hlavně profese, které jsou ohroženy vyšším stupněm automatizace. Co by teda měly děti studovat, aby je jednou v práci nenahradili roboti? Na otázku odpovídá Mária Bieliková, odbornice na umělou inteligenci, předsedkyně Slovenského centra pro výzkum umělé inteligence – Slovak.AI a členka expertní skupiny pro umělou inteligenci při Evropské komisi takto[4]: "Určite nepomôže postaviť sa k tomu spiatočnícky. Rovnako ako v minulosti nepomohlo rozbíjať palicami stroje, ani robotizáciu nespomalíme napríklad dodatočným zdaňovaním. Je to vážna téma, ale ak sa môžem k otázke o deťoch postaviť trochu odľahčene – neberte ma, prosím, doslovne, tak poviem toto: ak všetci budú študovať len matematiku a naučia sa používať abstrakciu riešením matematických úloh, k tomu sa naučia komunikovať a kriticky myslieť, tak potom sa vo svojom pracovnom živote poľahky naučia robiť hocičo. Čiže v istom zmysle všetko, čo potrebujeme spraviť, je naučiť svoje deti riešiť problémy. To sa dá vtedy, keď niečo naozaj vedia – nestačí im len popozerať sa po povrchu. A je jedno, čo sa deti naučia – len to budú musieť vedieť robiť do hĺbky, poriadne. K tomu už potom stačí len hrsť iných zručností, medzi ktoré, samozrejme, už dnes patrí aj práca s počítačom. Niektorých povolaní bude naozaj ubúdať. Ale tých nebude veľa. To dôležitejšie je, že mnohé povolania sa budú meniť. Už sa vlastne menia."

3 https://www.oecd.org/education/dream-jobs-teenagers-career-aspirations-and-the-future-of-work.htm

4 https://e.dennikn.sk/1989208/odbornicka-na-umelu-inteligenciu-maria-bielikova-nebojim-sa-robotov-ale-ludi/?cst=bd42217a006b09690fd5e43f058b4553d9c40f5c

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Neustálý rozvoj techniky, informačních a komunikačních technologií a umělé inteligence přináší postupné změny do jednotlivých oborů, popř. profesí, na které bychom měli reagovat. Z tohoto důvodu je důležité přemýšlet o tom, v jaké míře a jakým způsobem se mění obor, o kterém vaše dítě přemýšlí. Na internetu existuje mnoho článků, které informují o tom, jak který obor je (bude) dotčený automatizací a robotizací. Tyto informace je třeba brát s velkou rezervou a rozhodně jim nedovolit, aby sloužily jako zdroj strachu o dítě a jeho profesní budoucnost. Tyto informace jsou a mají být inspirací pro společné diskuse a hledání dalších informací podložených důvěryhodností zdroje.

Příběh

Jak mluví Anička, absolventka učebního oboru jemný mechanik-hodinář, o své práci

"Když se řekne slovo hodinář, tak si pod tím většina lidí představí někoho, kdo si sedí ve své malé dílničce a opravuje budíky, bicí hodiny a kukačky. Samozřejmě, i tací hodináři jsou, dnešní doba ale nabízí spíše náramkové hodinky, tudíž je více práce v této oblasti. Řemeslo se také hodně změnilo v postupu oprav. Dříve si každý hodinář musel vše opravit sám ručně, protože nebyly k dispozici nové díly jako dnes, kdy vám je fabriky dávají k dispozici. Na druhé straně se práce hodináře komplikovala tím, že se vyrábějí hodinky, které kromě času ukazují i datum, měsíc, den v týdnu, rok, měsíční fáze a mají přidané stopky. Největší trendy dnešní doby jsou hodinky, které mají nositele propojené s telefonem. To ale nepatří úplně do našeho oboru. Těžko říci, co bude za dalších 10 let, ale myslím, že se tyto technologie budou posouvat stále stejným směrem, akorát větší rychlostí."

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Na změny v okolním světě by měl reagovat i vzdělávací systém. Otázkou je "jak reagovat" a odpověď na ni se odvíjí od toho, co si myslíme, že je cílem neboli úkolem vzdělávání. Proč se vzděláváme? Co chceme děti naučit? Máme je podporovat v tom, aby měly radost z objevování nových věcí, udržely si chuť neustále se učit a motivaci se rozvíjet? Máme je připravit pro trh práce? Nebo něco dalšího? Ideální by bylo otevřít celospolečenskou diskusi na téma "cíle vzdělávání" a dosáhnout shody, abychom na jejím základě mohli připravit strategii změn ve vzdělávání. Něco podobného proběhlo a výsledkem toho je Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, která má ambici reagovat na aktuální vývoj u nás a v okolním světě. Definuje vizi, priority a cíle české vzdělávací politiky v období přesahujícím horizont roku 2030. Máte-li chuť a čas, můžete si ji prostudovat a udělat si vlastní názor, zda se to jejím tvůrcům povedlo.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Téma trendů v rozvoji světa práce lze s dítětem otevřít v souvislosti se změnami, které nás potkaly v práci a které vnímáme, že jsou důsledkem nástupu a rozvoje techniky a informačních a komunikačních technologií, příp. umělé inteligence. Jako další možnost uvádíme změny v pracovní kultuře v důsledku pandemie COVID-19 na jaře r. 2020, které se osvědčily jako prospěšné a zůstaly zachované v původní nebo upravené podobě i po tomto období. Mluvte o nich s dítětem. Primárně to není ani o těch změnách, nýbrž o vás, jak jste se k nim postavili a vypořádali s nimi. Je docela možné, že tím své dítě oslovíte, a ono přijme příležitost diskutovat s vámi.

Technický a technologický rozvoj a rozvoj umělé inteligence rozhodně není jediným důvodem, proč bychom se měli bavit o budoucnosti práce. Naše společnost se stává postupně multikulturní, což má značný vliv i na pracovní kulturu. Zaměstnavatelé čím dál tím víc vyžadují ochotu a dovednost

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

pracovat v týmu, který se schází v online prostředí, protože jeho členové jsou fyzicky přítomni v různých částech světa. V současné době se to týká zejména oblasti IT, postupně se ale tento trend rozšiřuje i do ostatních oborů. Multikulturalita se týká nejen virtuálního světa. Mnoho států v Evropě už ani v dnešní době není tak homogenní, jako je Česká republika. Je to trend, který nás čeká, a proto je prospěšné s tím počítat a naučit se rozumět jiným kulturám a spolupracovat s nimi.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Umění spolupracovat je dovednost, která neustále získává na významu. Co si myslíte, jaké další dovednosti a vlastnosti vyžaduje týmová práce s lidmi z různých kultur?

Slyšeli jste již o tzv. "portfolio kariéře"? Jedná se o způsob pracovní angažovanosti jednotlivce. Projevuje se to tím, že člověk nemá jednu práci na plný úvazek, nýbrž několik příležitostí, které mu dohromady vydají jeden plný úvazek, a mezi kterými pravidelně přepíná. Často se stává, že pracuje i na své živnostenské oprávnění. Portfolio kariéra vyžaduje flexibilitu a schopnost vnímat související nejistotu jako příležitost učit se novým znalostem a dovednostem a jako možnost potkávat inspirativní lidi, nikoliv jako ohrožující jev. Myslíte si, že se to týká malého počtu lidí? Není to tak. Počet lidí, kteří se živí uvedeným způsobem, se neustále zvyšuje.

Varianty, jak se zapojit do pracovního procesu, jsou rozmanité. Podle autorky bestselleru[5] "Kniha pro multipotenciály. Buďte vším, čím chcete.", Emilie Wapnick, existují čtyři modely pracovní angažovanosti jednotlivce: (1) zatím možná nejrozšířenější model Einstein, kdy máme jednu práci či obor podnikání, kterému se věnujeme na plný úvazek; (2) již uvedená portfolio kariéra neboli souběžné kariéry; (3) zastřešující model, kdy máme jedno vícevrstevnaté zaměstnání či živnost, přičemž vstupujeme do různých rolí a přepínáme mezi různými obory; a v neposlední řadě (4) model Fénix,

5 Wapnick, E. 2019. *Kniha pro multipotenciály. Buďte vším, čím chcete.* Portál.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

ve kterém pracujeme v jednom oboru po dobu několika měsíců či let, poté změníme směr a zahájíme novou kariéru v jiném oboru.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jaké vlastnosti a dovednosti vyžaduje od jedince portfolio kariéra? Zkuste vyjmenovat další vyjma již uvedené flexibility a schopnosti vnímat nejistotu jako příležitost.

Otázka rodiče

Chci, aby si moje dítě vybralo svou budoucí profesi podle uplatnitelnosti na trhu práce. Kde si mám k tomu najít relevantní informace?

Odpověď kariérového poradce

Uplatnitelnost na trhu práce se jeví v době, kdy se děti rozhodují o další vzdělávací dráze, jako vzdálená perspektiva. Mají před sebou alespoň 3 až 9 let studia a během té doby se situace na trhu práce změní několikrát. Potenciál a zájmy dítěte se též rozvíjí, proto je důležité si vybrat školu tak, aby odpovídala jeho zájmům a potenciálu v době rozhodování. Aby zkrátka "neproflákalo" či "neprotrpělo" ty roky na škole, ale využilo maximálně, co mu škola a její vzdělávací program nabízí a bylo motivováno se neustále učit, rozvíjet se a školu dokončit. Uvidíte, že se ke konci svých studií bude samo zajímat o aktuální situaci na trhu práce a postupně se tím, kde se zaměstná, dále specializovat.

Při nesnázích a problémech (špatná volba, dílčí neúspěchy či nepohoda na nové škole, hrozící předčasný odchod ze školy atd.) mu nabídněte možnost konzultace na příslušné škole, příp. využijte poradenských služeb

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

mimo školu (viz i kapitolu Možnosti změny studia). Dítě by mělo předem vědět, že může taková situace nastat, že to v žádném případě neznamená jeho neúspěch a že i tato situace má své řešení. A že jste připraveni mu v řešení pomoci.

Pokud se přesto chcete podívat na informace o situaci na trhu práce, hledejte seriózní zdroje s analýzou minulého vývoje a krátkodobou předpovědí trendů (Český statistický úřad, Česká národní banka, Ministerstvo financí, Úřad práce ČR, webový portál infoabsolvent.cz, seriózní české pracovní portály apod.). Mějte ovšem vždy na paměti, že to nemá být rozhodující hledisko při rozhodování.

Míříme k tématu tzv. klíčových kompetencí. Co jsou to klíčové kompetence? "Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti."[6] Podle Rámcového vzdělávacího plánu pro jednotlivé stupně vzdělávání[7] je právě cílem vzdělávání pomoci žákům utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence. Plán pro základní vzdělávání vyjmenovává následující klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Máte-li chuť, můžete si je prolistovat, abyste získali bližší obraz o tom, co přesně má plán pod jednotlivými kompetencemi na mysli (upozorňujeme, že bude plán v blízké budoucnosti revidovaný).

V kariérovém poradenství a vzdělávání pracujeme s pojmem dovednosti

6 https://www.msmt.cz/file/43792/

7 https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

pro řízení vzdělávací a profesní dráhy. Občas se objeví i pojem kariérové kompetence (angl. Career Management Skills). Dovednosti pro řízení vzdělávací a profesní dráhy vycházejí z předpokladu, že kariérový rozvoj jednotlivce není postaven jen na volbách v rámci vzdělávací a profesní dráhy, ale jde o celoživotní proces učení se. Český vzdělávací systém s tímto pojmem nepracuje, nicméně jsou tyto dovednosti součástí systému klíčových kompetencí, jak je vymezuje Rámcový vzdělávací plán pro jednotlivé stupně vzdělávání. Podíváme-li se do světa, dovednosti pro řízení vzdělávací a profesní dráhy jsou rozděleny většinou do těchto tří skupin.

1. Rozvoj identity - dovednosti, které umožňují mladým lidem sebepoznání, rozvoj potenciálu a porozumět vlivům okolního světa na sebe.
2. Objevování příležitostí - dovednosti, které umožňují mladým lidem zkoumat příležitosti v učení a práci a využívat je ve svůj prospěch.
3. Rozhodování a networking - dovednosti, které mladým lidem umožňují vytvářet a upravovat své plány, řídit změny a přechody, přijímat příslušná opatření a využívat osobní a profesní síť lidí kolem sebe ve svůj prospěch.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Aktivita

Vyberte si jednu dovednost, kterou byste rádi rozvíjeli. Ujasněte si, co tím sledujete, co je cílem vaší snahy. Zkuste najít jinou motivaci než tu, že je to součást této publikace. Určitě máte něco, co potřebujete například při své práci a vidíte tam prostor pro rozvoj. Jak byste mohli tu dovednost rozvíjet? Jakou činnost nebo činnosti byste mohli dělat s cílem zlepšovat se ve vybrané dovednosti a tím se naučit něco nového? Shromážděte co nejvíce různorodých nápadů. Zaseknete-li se ve svém úsilí, můžete si zvýšit svou motivaci tím, že budete přímo experimentovat, popř. si připomenete důvod, proč to vlastně děláte, a co tím získáte. Často pomáhá i rozhovor s někým, kdo je ochoten vám naslouchat, abyste si ujasnili důvod, proč to děláte, zda-li je vaše představa cíle dostatečně silná, aby vás podporovala ve vašem úsilí. Naplníte-li svůj cíl, zásobuje vás to radostí a spokojeností. V opačném případě vás to vybudí k dalšímu úsilí nebo k přizpůsobení cíle nebo postupu na základě získaných zkušeností. Nevzdávejte to, je to dobrá zkušenost pro rozvoj vytrvalosti. Vždyť očekáváte i od svého dítěte výdrž v náročných situacích, aby to nevzdávalo hned a zabojovalo za sebe. Předtím, než začnete znovu, podívejte se zpět a reflektujte svou předešlou snahu. Co se nepodařilo? Co uděláte příště jinak?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Inspirace

Pro zajímavost můžete navštívit kanadský webový portál https://careers2030.cst.org/jobs/, který Vám nabídne zajímavou predikci o tom, jaké typy profesí mohou vzniknout do konce třetího desetiletí, a co bude jejich náplní. Jedná se spíše o inspiraci pro přemýšlení a rozhovor s vaším dítětem než o něco, z čeho byste měli vycházet při rozhodování.

O trendech ve světě práce a jeho budoucnosti natáčí zajímavá videa Světové ekonomické fórum (Youtube: World Economic Forum) a Mezinárodní organizace práce (Youtube: International Labour Organization). Jako příklad uvádíme The Fourth Industrial Revolution | At a glance (Youtube: World Economic Forum, krátká verze, anglicky, anglické titulky). V neposlední řadě je zde video Humans Need Not Apply přemýšlející o budoucnosti jednotlivých druhů prací jako jsou manuální, kancelářské, expertní a umělecké (Youtube: Humans Need Not Apply, anglicky, české titulky). Video skončí řečnickou otázkou: "Co dělat v budoucnosti, kde pro většinu práce nebudou lidé vhodní?"

Zaujalo-li vás téma klíčových kompetencí pro 21. století, můžete se podívat, jak o nich uvažuje Světové ekonomické fórum (www.weforum.org/agenda/2016/03/21st-century-skills-future-jobs-students), Evropská komise (ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/learning-and-skills) a soukromá organizace, spojující uznávené experty z různých oborů s cílem vytvářet seriózní predikce v oblasti světa práce, Institut pro budoucnost z Kalifornie (www.iftf.org/futureworkskills).

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

VLIV RODINY

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Vliv rodiny

Přehledová studie Petra Hlaďa[8](2010) prezentuje výsledky vybraných zahraničních a českých výzkumů, které prokázaly zásadní vliv rodiny na kariérové rozhodování dětí, přičemž mluví nejen o vlivu při samotném rozhodování, nýbrž i o určitém předchozím stimulu rodičů pro rozhodování. Otázky "Co chceš dělat? Co po škole?" nebo dobře míněné rady "Měl bys už začít přemýšlet o tom, co s tebou bude! Jinak to dopadne špatně!" známe všichni. Buď ze svého mládí nebo se již angažujeme podobným způsobem v životě našich dětí.

Podle výsledků výzkumů prezentovaných v uvedené studii má v začátcích důležitější roli matka a vystupuje přinejmenším v roli rádce a poskytovatele informací. V poslední fázi nastupuje i otec a verifikuje rozhodnutí. Sourozenci mají též důležitou roli, protože slouží jako zdroj výzvy a konkurence pro dítě. V neposlední řadě jsou důležitým zdrojem informací. Co se týká míry autonomie dítěte při rozhodování, výzkumy ukazují její významnou závislost na vzdělanostních aspiracích rodičů ke svému dítěti. Čím vyšší jsou vzdělanostní aspirace rodičů, tím menší je míra autonomie dítěte. Většinou se to projevuje na škále od plného podřízení se dítěte názoru rodičů přes vytváření mantinelů pro rozhodování dítěte až po nezávazné diskuse dítěte s rodiči. Je důležité, abyste měli v patrnosti, že může být rozdíl mezi vašimi představami o budoucnosti dítěte a jeho představami o vlastní budoucnosti. Z toho pak přirozeně vyplývá, že si kladete odlišné cíle a strategie pro jejich dosažení, přičemž často využíváte jiné zdroje informací než vaše dítě.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jaké očekávání máte ve vztahu ke kariéře vašeho dítěte? Co by vás potěšilo? Na čem vám záleží?

8 Hlaďo, Petr. 2010. Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků při přechodu do vyššího sekundárního vzdělávání. Pedagogická orientace. roč. 20, č. 3, s. 66–81.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Někteří z vás jsou určitě přesvědčení o tom, že nemají vůči svému dítěti žádná očekávání. Dávají mu prostor pro svobodné rozhodování. Nerýsují mu žádné mantinely pro jeho rozhodování. Pokud je to tak, děláte pro své dítě hodně. Jedná se ale jen o část možností, kterými působíte na formování hodnot a postojů dítěte. Ovlivňujete ho i tím, jakým způsobem mluvíte o svém vzdělání a práci, o hodnotách, které jsou pro vás v práci důležité, o tom, jaká povolání se hodí pro muže a jaká pro ženy. Aktivity rodiče prozrazující jeho přesvědčení, že má každý možnost uplatnit svůj potenciál bez ohledu na stereotypy o společenských rolích žen a mužů, mají zásadní dopad na zvažování alternativ a rozhodování dítěte. Stereotypy nám pomáhají tím, že usnadňují orientaci ve světě. Na druhé straně bychom si měli uvědomit a brát v potaz, jestli a kdy se rozhodujeme podle nich. Nesmíme zapomenout ani na členy širší rodiny - prarodiče, strýce, tety, bratrance a sestřenice. Děti jsou s nimi v kontaktu a slyší je, jak mluví o svém vzdělání, práci, o tom, co je pro ně v životě důležité. Vidí, co dělají a zda jsou spokojení, a vše se jich nějakým způsobem dotkne i v situacích, kdy o ničem cílevědomě nepřemýšlejí, ani nemluví.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Kdybyste měli na stěně plakát s vaším mottem o postoji k práci, co by tam bylo napsáno? Jaký plakát by měli vaši rodiče? Vnímali práci jako nevyhnutnou součást života, kterou je třeba brát tak, jak je okolnostmi servírována? Považovali za práci jen činnost, která vyžaduje tělesnou námahu? Je váš postoj k práci podobný postoji některého z vašich rodičů?

Raději se v komunikaci se svým dítětem vyhýbejte nevyžádaným radám a už vůbec se nepovažujte za nositele jediné pravdy. Každá generace se rodí, vyrůstá a dospívá do jiných životních podmínek. Pro generaci dnešních mladých lidí je důležitou hodnotou ve vztahu k (budoucí) práci rovnováha mezi osobním a pracovním životem. Jednoduše, mladí nechtějí v práci trávit tolik času jako jejich rodiče či prarodiče, stojí o flexibilní pracovní dobu a možnost

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

pracovat z domu. Zároveň vnímají nutnost zvyšovat svou kvalifikaci, včetně osobního rozvoje, stojí o přátelskou atmosféru na pracovišti a smysluplnou práci, ve které budou mít možnost uplatňovat své nápady. Obecně si kladou na své budoucí zaměstnání větší požadavky, jsou ale otevřenější změnám a ochotnější riskovat. Reflektujte a respektujte i tyto mezigenerační rozdíly, ať dobrý úmysl navázat otevřenou komunikaci neskončí nezdarem.

Vytvoření rodokmenu vzdělání a práce rodiny otevírá nečekané vhledy do uvědomění si svých schopností, hodnot a postojů, které se našimi kořeny táhnou přes zkušenosti předchozích generací. Pro lepší pochopení se podívejte na rodokmen Lenky, která je bývalou klientkou kariérového poradce. Lenka byla v době, kdy využívala služby kariérového poradenství, na rodičovské dovolené s dvěma malými dětmi (5 a 2,5 roku) a řešila, jak se vrátit do práce po rodičovské dovolené bez předchozí velké praxe. Odmítala hledat práci v oboru, který vystudovala (obor oděvní výroba s maturitou). Neviděla zde pro sebe velkou perspektivu. Proto zvažovala jiný obor, pro který by ale musela získat potřebné vzdělání. Kariérový poradce jí v rámci poradenství nabídl možnost reflektovat rodinné zázemí pomocí vytvoření rodokmenu vzdělání a práce. Lenka nakreslila rodokmen své rodiny (viz níže). Až o něm začala vyprávět, zvědomila si příběh své babičky. Uvědomila si, že svou babičku vždy obdivovala za to, jak v práci rozvinula své dovednosti v rámci svého oboru a pouze svým vlastním úsilím se postupně vypracovala až na vedoucí pozici. Díky jejímu životnímu příběhu došla k tomu, že svou budoucí kariéru postaví na oboru, který vystudovala, a začne v něm sbírat zkušenosti „od začátku".

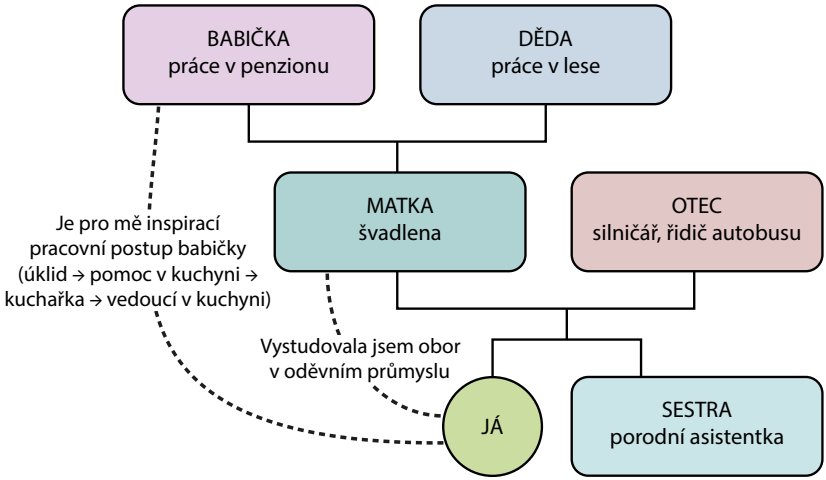

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Aktivita

Společně s vaším dítětem nakreslete rodokmen vzdělání a povolání ve vaší širší rodině. Začněte u sebe a svého partnera a pokračujte dál k sourozencům, rodičům, prarodičům, praprarodičům. Možná si přitom promluvíte i s vašimi rodiči. Je důležité, aby při těchto rozhovorech bylo přítomno i vaše dítě. Dáváte mu tím příležitost ptát se a v neposlední řadě si vybudovat bližší vztah k rodinné historii. Stává se často, že člověk vystudoval něco jiného, než čemu se věnuje v životě. Rodokmen může odhalit další zajímavosti. Informace, které jste neznali ani vy. Hledejte přitom opakující se trendy (většina pracuje v jiném oboru, než vystudovala, každý pracuje v kanceláři, mnoho členů rodiny podniká, většina mužů v rodině byla/je v řídící funkci a ženy pracovaly/pracují v tzv. "ženských" profesích jako je učitelka, zdravotní sestra, pečovatelka, asistentka apod.) a výjimečné okolnosti, které vybočují z těchto trendů. Vše činte společně se svým dítětem. Práce na rodokmenu vzdělání a povolání slouží jako podnět pro diskuse.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

RODIČOVSKÉ ROLE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Rodičovské role

Jaká je role rodiče při rozhodování dítěte o dalším směru vzdělávání? Co od nich děti očekávají a vnímají jako nápomocné a užitečné pro sebe? Zeptali jsme se na to těch nejkompetentnějších osob. Níže uvádíme jejich odpovědi.

"Role rodičů je podle mě při takovým rozhodováním hodně velká. Přeci jenom nám jdou rodiče celý život trochu příkladem a pro někoho můžou být i vzorem, takže by nám pak měli pomoci, kam se vydat. Zároveň by ale neměli nikoho nutit jít dělat něco, co sám nikdo nechce. Měli by podporovat, motivovat a především respektovat naše rozhodnutí." (Anička, hodinářka)

"Myslím si, že role rodičů by neměla být taková, že tomu dítěti budou mluvit do toho, co by ho mělo bavit, co by mělo dělat, co je perspektivní, ale spíš taková filtrovací, aby pomohl tomu dítěti rozlišit mezi tím, jaké vlastnosti jsou vhodné a dobré k nějakému dalšímu zaměstnání, k jakému dalšímu studiu to může směřovat, a aby odfiltrovali ty vlastnosti, co jsou spíš jenom třeba zájem toho dítěte, který nejsou třeba úplně tak praktický pro ten výběr té další profese." (Jonatan, student VŠ)

"Podporovat toho jedince v tom směru, ve kterém se on chce dále pohybovat. Rozhodně mu nevymezovat žádné hranice v tom, co má dělat." (Márton, student SŠ)

"Podle mě by tam neměla být skoro žádná jejich role, protože by to dítě mělo se rozhodovat nezávazně na tom, co jeho rodiče chtějí, tudíž rodiče by neměli na děti přenášet své nějaké nesplněné sny nebo své předpoklady. Neměli by na ně odněkud tlačit, aby se to dítě mohlo rozhodnout samo a nehledě na to, co si jeho okolí myslí, že by mělo dělat. A rodič by se do toho měl míchávat jenom tehdy, pokud si dítě přeje pomoct. A pokavaď si nějakou pomoc přeje, tak by se ten rodič měl snažit nějak tu pomoc nabídnout." (Anna, studentka SŠ)

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jakou roli chcete zastávat vy? Co si myslíte, co od vás očekává vaše dítě?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Rodičovské role jsme rozdělili do pěti skupin - rodič jako (1) vzor, (2) průvodce sebepoznáním dítěte, (3) podporovatel, (4) zprostředkovatel reality a (5) nositel informací.

Příběh

Jmenuji se Klára. Vždy jsem si myslela, že jsem se rozhodovala samostatně. Až postupem času jsem o tom začala přemýšlet v jiném světle a teď již vím, že moje samostatnost měla své hranice. Rodina ovlivnila moje přemýšlení o mé budoucnosti tím, že mi nastavila hranice, které jsem dodržela bez toho, aniž bych je i na malou chvíli zpochybnila. Především jsem byla vychována v prostředí, pro které mělo vzdělání zásadní význam pro život. Každé dítě v rodině bylo v maximální míře a rozmanitými způsoby podporováno v tom, aby se učilo a úspěšně ukončilo vysokoškolské studium. Pro mě byla myšlenka vysokoškolského studia přirozeným ukončením vzdělávací cesty. V případě, že jsem to potřebovala, pomohli mi s přípravou do školy. Rodiče měli své vlastní zájmy a od útlého dětství mě podporovali v tom, abych si je též našla a pěstovala. Viděla jsem své rodiče číst a zajímat se o nové věci. Jako vánoční dárek jsem vždy dostala knihy. Samozřejmě, můj seznam zde nekončí. Rodiče mi šli příkladem a byli mi vzorem, který jsem od útlého věku kopírovala. Je pravda, že otec na mě přenášel své touhy stát se právníkem snad s vírou, že tyto nesplněné sny prostřednictvím mě napraví. Rodiče mi umožnili obecně málo autonomie při rozhodování o sobě. Mým hlavním cílem proto při rozhodování o mé budoucnosti bylo, abych vše činila opačným způsobem, než to chtěli oni.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Rodič jako vzor

Mnoho rodičů se dnes ve výchově spoléhá hlavně na rady expertů a odbornou literaturu, zapomínají však, že nejdůležitější je pro dítě rodičovský vzor. Pokud se bavíte se svým dítětem o své profesní cestě, jak jste se stali tím, čím jste dnes, co vás na této cestě ovlivnilo, zajímáte se o novinky ve svém oboru a vzděláváte se, vždy vychováváte své dítě vlastním příkladem. Předáváte mu tím své hodnoty - životní a pracovní postoje. Rodičem vyjádřená spokojenost/nespokojenost s prací má silný a dlouhotrvající vliv na volbu budoucnosti dítěte.

Jednou z důležitých hodnot, kterou rodič zprostředkuje svému dítěti, je hodnota vzdělání a jeho role v životě jednotlivce. Ukazuje se, že se zvyšuje význam, který rodiče přikládají vzdělávání pro úspěch v životě. Mnoho dětí chce studovat maturitní obor a většina z nich plánuje pokračovat na vysoké škole. Dochází k proměně tzv. vzdělanostních aspirací dětí. Pro jejich vývoj má zásadní význam rodinné zázemí[9]. Spokojenost rodičů v zaměstnání ovlivňuje dítě při volbě konkrétní profese - "(...), když žáci věřili, že jsou rodiče se svým zaměstnáním spokojeni, pak aspirovali na jejich profese dvakrát až třikrát častěji než žáci, kteří se domnívali, že rodiče v zaměstnání spokojeni nejsou"[10].

Vzorem a příkladem, který může vaše dítě inspirovat, se může stát prakticky kdokoliv v jeho okolí, koho považuje za úspěšného ve svém oboru. Když zprostředkujete svému dítěti někoho takového pro rozhovor či dokonce stínování jeho profese, udělali jste jako rodič velký kus práce. Možná tušíte, že se jeho životním vzorem může stát i někdo, koho neznáte. Učitel vašeho dítěte, trenér, vedoucí z volnočasové aktivity. Dokonce i někdo, koho zná vaše dítě jen z médií. Youtuber, zpěvák, sportovec, lékař proslavený ve svém oboru apod.

9 Hlaďo, Petr. 2010. Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků při přechodu do vyššího sekundárního vzdělávání. Pedagogická orientace. roč. 20, č. 3, s. 66–81.

10 dtto

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Kdo vás nejvíce ovlivňoval / inspiroval ve vašem kariérovém směřování? Otec? Matka? Další osoba? Proč? Co vás na této osobě oslovilo?

Rodič jako průvodce sebepoznáním

V kariérovém poradenství podporujeme děti v tom, aby pojmenovaly své odpovědi na tři otázky. **CO** umí, v čem jsou dobré. **PROČ** chtějí dělat to, co chtějí (motiv). Mají-li pojmenované svoje "proč", funguje to jako silný vnitřní hnací motor a působí dlouhodobě. Pak nepotřebují vnější podnět k aktivitě a udělají maximum ve svůj prospěch. Jako třetí vyvstává otázka, **KDE**, v jakém pracovním prostředí chtějí to, co umí, v souladu se svými prioritami uplatnit - kam směřují, do jaké školy a posléze profesního oboru.

Co umím - moje silné stránky (dovednosti, vlastnosti, znalosti, vzdělání, kurzy, záliby, zkušenosti, vzory)

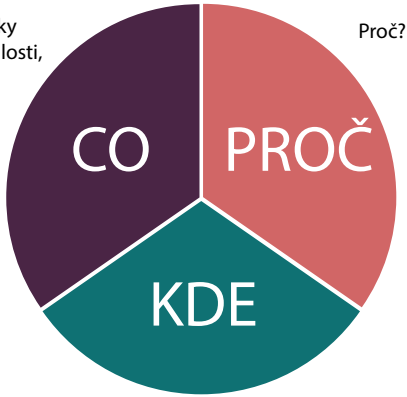

Proč? - kam směřuji? co je pro mě důležité? (moje vize, přání, sny, priority)

Možnosti
(požadavky na pracovní prostředí a práci)

Zdroj: Diener, Thomas. (2008). Esencia práce. Bratislava: EPOS

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Otázka rodiče

Co když od svého dítěte slyším "Já vůbec nevím."? Jak mám zjistit, CO moje dítě nejvíce zajímá? Jak poznám, v čem moje dítě vyniká a na čem by mohlo i profesně stavět?

Odpověď kariérového poradce

V první řadě se nenechte touto odpovědí odradit nebo zaskočit, protože s velkou pravděpodobností není pravda, že vaše dítě vůbec neví. Hlavně mu v této situaci nezačněte dávat rady a řešit to za něj. Bylo by to pro vás rychlé řešení a pro vaše dítě řešení bez práce. Vy se ale nic nedozvíte o svém dítěti a jeho úvahách a vaše dítě přijde o zkušenost, jak lze v životě dojít k vlastnímu rozhodnutí a že vy mu v tom můžete pomoci. Zkuste mu vrátit míč a zeptat se ho: Jak tě znám, máš určitě nějaké nápady. Co ti občas letí hlavou?

Buďte podporovatel svého dítěte a nabídněte mu svůj příběh. Mějte na paměti, že vaše dítě může mít svůj vlastní plán. Může se i stát, že se vám jeho plán nebude líbit. Podporovat své dítě pak znamená upozornit ho na příp. rizika či limity jeho plánu. Zároveň ale nepřeceňujte své zkušenosti (nevydávejte je za jedinou pravdu) a respektujte jeho cestu. Pozor na manipulaci (neřeknete otevřeně, co chcete, a oklikou se snažíte dosáhnout svého), kázání (Já vím, co je pro tebe nejlepší. V této profesi je velká konkurence, nemáš šanci.) či citové vydírání (Pokud nepůjdeš studovat medicínu, zklameš celou rodinu.). Ty rozhodně nepatří do repertoáru láskyplného a podporujícího rodiče.

K pojmenování toho, **CO** vaše dítě zajímá a jeho silných stránek, si vezměte na pomoc "důkazy". Věříme, že někde doma ve složce či krabici schraňujete jeho diplomy, výkresy, výrobky, medaile, cestovatelské deníky atp. Procházejte je s dítětem, společně vzpomínejte na příběhy a zážitky spojené

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

s těmito předměty. Jak jistě tušíte, ty "důkazy" budou mít v současné době často online formu - fotky, videa, profily na sociálních sítích, vlastní youtube kanál apod. Dokonce i ústní formu - něčí pochvala, zpětná vazba, hodnocení, které si pečlivě schovává ve své paměti. Vše, co vaše dítě v nějaké formě provází od útlého dětství, a co ho pravděpodobně neopustí ani do budoucna.

Povídejte si o jeho úspěších a dejte mu zpětnou vazbu, které jeho dovednosti a vlastnosti mu je podle vašeho názoru pomohly dosáhnout. Můžete mu nabídnout i možnost kreativního zachycení jeho silných stránek. Volba prostředku je na něm. Může to být obyčejný seznam dovedností a vlastností, tabulka, myšlenková mapa, koláž. Může to být i online forma pomocí vhodné platformy jako je www.coumim.cz pro děti do cca 10-12 let nebo www.bulbapp.com pro děti od mladého školního věku až po absolventy (portál v angličtině). Je to důležité z důvodu, aby se na ně mohl kdykoliv podívat, doplňovat je a přemýšlet o nich ve vztahu ke své budoucnosti.

Tímto způsobem naučíte své dítě, že své zájmy a silné stránky může hledat ve svých příbězích - úspěších a neúspěších (ano, tam mohou být též schované). Jsou to jednoduché a spolehlivé zdroje informací o sobě. Pojmenovat je pomáhá právě sebereflexe.

Další možností, jak poznávat sama sebe, je zpětná vazba. Požádejte vaše dítě o zpětnou vazbu a s velkou pravděpodobností můžete očekávat, že udělá totéž. Můžete mu nabídnout svou zkušenost s ním. Například formou odpovědí na následující otázky. (1) Jaká jsou tři slova, která ho nejlépe vystihují? (2) Co ho podle vás nejvíce zajímá? (3) Co mu jde podle vás rychleji/lépe oproti ostatním? Vaše dítě může oslovit více lidí ze svého okolí (z rodiny, mezi vrstevníky i staršími kamarády, učitele, trenéry, spoluhráče, známé apod.) a poskládat si tak mozaiku, jak ho vidí ostatní. Není totiž výjimkou, že si právě svou největší jedinečnost ani neuvědomuje. Považuje ji totiž za naprostou samozřejmost.

Je důležité, abyste měli v paměti, že zpětná vazba zahrnuje informace o tom, v čem je dítě dobré a kde má svůj prostor pro rozvoj. Nejde o negativní hodnocení, o kritiku! Používejte důkazy. Pomáhají vám v tom, abyste mohli být konkrétní. "Nesouhlasím s tím, že jsi dochvilná. Na každou schůzku s tebou přicházím s knížkou, protože nikdy nepřijdeš včas." "Myslím si, že umíš vysvětlit věci jednoduchým a srozumitelným způsobem. Ségře jsi skvěle vysvětlil ten problém z fyziky."

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Zájmové a mimoškolní vzdělávání je ideální prostředí pro mapování zájmů, priorit a silných stránek dítěte. Jsou totiž přenositelné z volnočasových aktivit do těch pracovních neboli z kroužku do školy či do práce. To nejdůležitější je, že dítě chodí do kroužku, protože to, co tam dělá, ho baví. Příkladem může být dítě, které zaujal florbal. **PROČ** hraje právě florbal? Motivací může být celá řada. Každý má tu svou a tu je třeba co nejpřesněji pojmenovat. Dítě hraje florbal, protože

— chce být součástí týmu, chce patřit mezi lidi se společnými zájmy.

— ho baví společná práce. Někdo je lepší útočník, někdo zas obránce, proto si uvědomuje, že ve spolupráci je síla. Je spokojený, když může být užitečný a podaří se mu třeba asistence na gól.

— má rád výzvy a rád zažívá vítězství.

— zde zažívá uznání, když ho pochválí trenér nebo ho ocení spoluhráči.

— potřebuje fyzickou aktivitu a vybití. Je mu v podstatě jedno, jakou aktivitu dělá. K florbalu mu pomohla náhoda a už u něj zůstalo.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jaké neuskutečněné pracovní sny jste měl/a/máte? Co jste si vždycky přál/a dělat a neděláte?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Aktivita[11]

Napište si seznam aktivit, které jste ve svém životě celkem rádi realizovali, nezávisle na tom, zda šlo o pracovní nebo osobní aktivity. Seznam nemusí být kompletní. Ve druhém kroku se zaměřte na ty aktivity, o kterých jste měli jen sny, popř. sníte doteď.

Závěrečným krokem je bližší zkoumání jednotlivých aktivit ve snaze zjistit, v čem pro vás spočívá jejich přitažlivost – tzv. kvalita, esence. Níže uvádíme příklad Karla.

CO - Aktivity, které jsem ve svém životě celkem rád realizoval	**PROČ - Přitažlivost (kvalita, esence), kterou jsem sledoval jejich realizací**
1 fotbal v Anglii	1 úspěch, seberealizace, pokračování v něčem, co jsem uměl
2 jízda na motorce	2 volnost, svoboda
3 "životní projekt" (zahrada, sad, dům …)	3 smysl života, seberealizace, uznání, soběstačnost
4 rekonstrukce bytu	4 sebezajištění, soběstačnost
CO - Aktivity, o kterých jsem snil a sním doteď	**PROČ - Přitažlivost (kvalita, esence), kterou jsem očekával, že bych získal jejich realizací**
1 vlastní podnikání	1 sebezajištění, uznání, soběstačnost, nezávislost

11 Diener, Thomas. Esencia práce. Alchýmia navigácie pri hľadaní povolania, Epos, 2008.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Aktivity našeho života se neustále mění, ale těch pár zásadních kvalit zůstává stejných bez ohledu na to, co právě provozujeme. Vezměte si barevnou tužku a zakroužkujte opakující se kvality. Je užitečné si je nahlas přečíst. Poskytují nám odpovědi na otázku, co je pro nás v životě důležité a co sledujeme tím, že pracujeme. Dozvíme se, jaké jsou naše postoje, hodnoty neboli priority. Naplňuji tyto hodnoty v práci? V dostatečné míře, abych byl/a spokojen/a?

Na našem příkladu vidíme, že je pro Karla hodnota svobody, volnosti a nezávislosti velmi důležitá. Není divu, že sní o vlastním podnikání. Možná jí má v současném životě nedostatek Je zajímavé, že Karel neuvedl ani jednu aktivitu z profesní oblasti. V případě, že by chtěl přemýšlet dál, mohl by si položit další otázky. Nabízí mi moje současná práce dost volnosti? O jakou volnost mi jde především? Od koho by mě uznání nejvíc potěšilo? Mám dostatek příležitostí v práci, kdy dělám to, co umím? Rozvíjím tím svůj potenciál? Pokud nikoliv, můžu udělat něco pro jeho rozvoj?

Projdete-li touto aktivitou, pomůže vám v diskusi s dítětem o jeho zálibách a o tom, proč má rádo to, co dělá. Co ho na tom baví, naplňuje. Pokud mu takové uvažování nebude cizí, zahrne ho i do rozhodování o své profesní budoucnosti. Proč chce pracovat v laboratoři? Co tam získá? Co by ho na práci v tomto prostředí naplňovalo?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Příběh

Brouci a Les

Katčin dětský zájem či vášeň o hmyz a brouky vedl její rodinu k dojmu, že by se k ní hodil nějaký přírodovědný obor. Katka ráda pozorovala a sbírala brouky, ale nechala je v uzavřené skleničce uhynout. Ji totiž lákaly jejich tvary a barvy, proto taky nikdy nelovila ty "obyčejné". Svou kreativitu, smysl pro barvy a tvary uplatňuje jako učitelka výtvarné výchovy. Měla štěstí, že dala na svou intuici a vybrala si obor, který ji opravdu baví. A že rodina její volbu podpořila.

Martin chodíval rád do lesa se svým dědečkem, který byl hajným. Rodina tak nějak očekávala, že bude dědečkovým nástupcem. Martin je dnes úspěšným a spokojeným ekonomem - kontrolorem. Až zpětně si vyhodnotil, co ho na dědečkově práci opravdu zajímalo - kontrolovat, zda byly pokáceny všechny označené stromy.

Úkolem rodiče je v první fázi podpořit své dítě, rozevřít co nejšířeji nůžky jeho přemýšlení. Nechte ho snít! Není žádoucí ho hned od začátku omezovat v jeho uvažování uzemněním typu "Na to nemáš. Přemýšlej podle toho, na co máš." Jako první krok dítě hledá a objevuje všechny "suroviny", které by mohlo mít k dispozici, přičemž se ve druhém kroku rozhoduje, ze kterých bude ve finále "vařit".

Důležitou oblastí při rozhodování o vzdělávací a profesní dráze je proto představa o své budoucnosti. Pro každého z nás je náročné popsat svou budoucnost za 5 nebo 10 let. První reakce lidí je často "Nevím ani to, co bude za týden!" Dle našich zkušeností je na tom nejsložitější nechat své představy volně plynout a zkusit se neomezovat. To je v této fázi přemýšlení důležité. Dítě by mělo mít pořád široce rozevřené nůžky, možnost snít a zatím si nestavět mantinely, co je pro něj reálné a co již nikoliv. Na to bude čas později.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Otevřít diskusi o budoucnosti můžete některou z následujících otázek. Jak si představuješ svůj budoucí život, ve kterém budeš spokojený/á? Kterou svou dovednost, schopnost či vlastnost chceš dál rozvíjet? Co je pro tebe v životě důležité? Doporučujeme spíš navázat na nějakou událost v jeho životě a diskusi o ní nenápadně otočit na téma budoucnosti. Například na konci školního roku paní učitelka výtvarky na základní umělecké škole dá dceři feedback, že "Letos jsi udělala pořádný kus práce a rozvíjela si své prostorové vidění. Máš ho skvělé a umíš ho využívat při práci." Buď jsme u toho nebo nám to naše dcera řekne, každopádně, můžeme jí říct, že je šikovná a tím to zabalit. Nebo můžeme pokračovat v diskusi a zeptat se ji, zda ví, ve kterých profesích je důležité mít dobré prostorové vidění a začít o tom přemýšlet společně. Víme, že je komunikace s dítětem často náročná. Pro vás i pro dítě. Tak nezoufejte. Stačí, když mu nabídnete podporu a nechte na něm, zda ji využije nebo nikoliv. Přesto, že je to vaše dítě, život, o kterém rozhoduje, je jeho. Jste zodpovědní vůči němu, nejste zodpovědní za jeho budoucí život. Ten si zařídí samo.

Máte-li čas a chuť, zkuste sami následující aktivitu. Jako první krok si dejte dobré pití a pusťte si inspirující video Alana Wattse na youtube, abyste se naladili a byli připraveni přemýšlet o svém životě. (Co kdyby na penězích nezáleželo - s českými tituly a bez zvuku / What if Money didn't matter - Original (Alan Watts) - v angličtině)

Aktivita

Čím byste chtěli být, kdyby na penězích nezáleželo? Jakým způsobem byste opravdu chtěli trávit svůj čas? Přesuňte se v myšlenkách do tohoto okamžiku a zkuste popsat, kým jste v té době, čím se zabýváte, co máte rádi, jak vypadá svět kolem vás atd.

Můžete si zvolit jakýkoliv způsob vyjádření - úvahu, kresbu, koláž, popř. jiné.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Je důležité si uvědomit, že si dítě občas vybírá "pouze" oblast studia (obor), teprve poté konkrétní profesi. U některých oborů dochází k výběru konkrétní profese až při hledání práce a profilace během práce. Názorným příkladem je oblast ekonomie. Jestli se nakonec student uplatní jako expert marketingu, ve financích, účetnictví, obchodu nebo jinde, se postupně rýsuje během studií a v rámci prvních pracovních pozic.

V případě pokračování studia na středním odborném učilišti je dítě nuceno již v 15 letech přesně znát profesi, kterou chce studovat. Je to náročný úkol, a proto v prvních ročnících často dochází k tzv. "školnímu turismu" - k (opakovaným) změnám studovaného oboru, v horším případě, při ztrátě motivace, k předčasnému ukončení vzdělávací dráhy bez získání středoškolského vzdělání (viz kapitolu Možnosti změny studia). Ke konci středoškolských studií již volí konkrétní profesi buď pro další studium nebo konkrétní pracovní uplatnění na trhu práce. Skutečnost, že je již z dítěte dospělý člověk, nic nemění na náročnosti rozhodování. Naše několikaleté zkušenosti z účasti na veletrhu vysokých škol Gaudeamus ukazují, že mladí lidi ve věku 18 - 20 let potřebují podobnou podporu jako jejich mladší souputníci na konci základní školy.

Na závěr v krátkosti o přechodu na osmileté a šestileté gymnázium, kdy dochází ke změně vzdělávací dráhy v mladém věku dítěte. Děti ji vnímají různě. Některé se těší na studium na víceletém gymnáziu a samotný přechod i studium zvládají bez problémů. Naopak jsou takové, které nechtějí odejít ze své stávající školy. Studium na víceletém gymnáziu není důsledkem jejich rozhodnutí. Proč o tom píšeme? Máme chuť zejména ty z vás, kteří mají toto rozhodování ještě před sebou, podpořit v přemýšlení o důvodech, proč by mělo vaše dítě studovat na víceletém gymnáziu. V žádném případě nemáme v úmyslu přesvědčit vás o výhodách a nevýhodách zdejšího studia. Je správné jasně vyjmenovat důvody a vysvětlit dítěti, proč by mělo studovat na víceletém gymnáziu.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jaké jsou vaše důvody pro studium na víceletém gymnáziu? Prestiž? Kvalita výuky ve srovnání se základní školou? Dítě se lépe dostane na vysokou školu? Má větší šance uplatnit se na trhu práce?

Analýza[12] výzkumníků z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání při Pedagogické fakultě UK ukázala, že "aspirace žáků ke studiu na víceletém gymnáziu je nejsilněji předurčena školními výsledky žáků, druhým nejsilnějším prediktorem je rodinné zázemí." Při rozhodování se uplatňuje značný vliv rodiny. Děti se ztotožňují s argumenty svých rodičů, které se týkají výhod studia na víceletém gymnáziu, a vnímají zdejší studium jako možnost naučit se více a snáze se dostat na vysokou školu. "Chtěl jsem potěšit rodiče; Maminka chtěla vědět, jak jsem na tom v porovnání s ostatními žáky; Protože o tom uvažovali rodiče, chtěla jsem mít lepší budoucnost a chtěla bych ukázat taky trochu, že je ve mně něco dobrýho." (zdroj: viz poznámka pod čarou 13) Podle výsledků citovaného výzkumu nespokojenost se základní školou není hlavním ani podstatným důvodem, proč se žáci na osmileté gymnázium hlásí. Je zajímavé, že výsledky dalšího výzkumu ukazují, že "víceleté gymnázium nepřispívá více než základní škola v kombinaci se čtyřletým gymnáziem k rozvoji kompetencí žáků v základních oborech vzdělávání, tedy v matematice a mateřském jazyce." Navíc "absolventi víceletých gymnázií nevykazují v přijetí na vysoké školy celkově vyšší úspěšnost[13]."

V této chvíli má vaše dítě v ruce spoustu informací o sobě. Je na čase přemýšlet o variantách profesních oblastí, které by mohly přicházet do úvahy (zatím bez znalosti konkrétních škol). Přehledný, jednoduchý na vyhledávání a aktuální katalog všech oborů práce vč. zařazení jednotlivých povolání do těchto oborů, který by provozovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí nebo

12 Straková, J. Greger. D. 2013. *Faktory ovlivňující přechod žáků 5. ročníků na osmileté gymnázium*. ORBIS SCHOLAE, 2013, 7 (3) 73–85.

13 Straková, J. 2010. *Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů*. Sociologický časopis, 46(2): 187-210.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

jiná instituce pod jeho dohledem, neznáme. Můžete se podívat na následující webové stránky[14].

- infoabsolvent.cz (Kam na školu - obory vzdělání, školy a profese, nabízí obory vzdělání, nikoliv obory práce),
- vyberskoly.cz (Školy - Obory na trhu práce - něco podobného, co máme na mysli, katalog škol se ale týká Jihomoravského kraje), www.studujvpk.cz (Povolání v Plzeňském kraji vč. oborů práce, katalog škol se ale týká Plzeňského kraje),
- narodnikvalifikace.cz (Kvalifikace - Obory vzdělání, neúplné se zaměřením jen na ty obory, u nichž lze ověřit a uznat výsledky dalšího vzdělávání),
- nsp.cz (Národní soustava povolání - Pro studenty, se zaměřením spíš na jednotlivé profese než na obory, lze využívat pro hledání konkrétního pracovního uplatnění v případě, když známe obor),
- czso.cz (Český statistický úřad, Klasifikace zaměstnání, těžkopádný katalog, náročné vyhledávání, pro volbu vzdělávací dráhy nepřehledný).

14 U všech nabízených katalogů (vyjma klasifikace Českého statistického úřadu) je otázkou, nakolik jsou informace aktualizované.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Inspirace

Metoda šesti klobouků maltského psychologa Edwarda de Bona[15] může pomoci podívat se na jednotlivé varianty z různých úhlů pohledu. Metoda umožňuje zaměřit se při přemýšlení vždy jen na jednu stránku věci, oddělovat přínosy od rizik, emoce od faktů a fakta od příležitostí k experimentování. Jako příklad nabízíme graf, který zachycuje přemýšlení Michala, studenta třetího ročníku gymnázia, o studiu na Fakultě informačních technologií (FIT), VUT Brno.

15 https://www.databazeknih.cz/knihy/sest-klobouku-aneb-jak-myslet-87946

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Na závěr bychom se rádi zmínili o osobnostních testech a dotaznících k volbě povolání. Občas jsou používány výchovným (kariérovým) poradcem na školách a standardně v pedagogicko-psychologických poradnách. Doporučujeme se doma obejít bez nich. Ty, které byste našli na internetu, vám a vašemu dítěti nabídnou rychlou cestu s nejistým výsledkem. Nakonec byste pravděpodobně stejně navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu a nechali si udělat test nebo dotazník pod dohledem psychologa. Námi nabízená cesta vám poskytne příležitost k přemýšlení a sebereflexi, a začnete-li s tím zavčasu, otevře vám cestu k zajímavým diskusím s vaším dítětem, které následně využije při vlastním přemýšlení.

Rodič jako podporovatel[16]

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Jak zněla pochvala, kterou jste naposledy dostali? Za co jste ji obdrželi? Jak jste ji pro sebe vyhodnotili?

Každý rodič chce, aby bylo jeho dítě ve škole úspěšné. Jeho podpora a pomoc vychází z dobrého úmyslu a v nejlepším zájmu dítěte. Jedním z nejdůležitějších způsobů, jakým rodiče podporují své děti, je že si všímají a upozorňují na výsledky jejich učení, rozvoje a růstu. Využívají každou příležitost, aby řekli svému dítěti, že je šikovné, protože nakreslilo hezký obrázek, zapamatovalo si básničku, umí nejdále skákat, je talentované na čísla apod. Všímat si a upozornit je pro rozvoj dítěte užitečné. Je ale důležité vědět, jak to dělat, aby mu to dobře sloužilo. Pochvala za osobní vlastnosti a talent působí krátkodobě pozitivně. Kdo by neměl radost z toho, že má talent na počty nebo že napsal diktát bez jediné chyby. Dítě si ale pochvalu přeloží jako hodnocení, poměřování "Mají mě rádi, protože umím dobře počítat.

16 Volná inspirace publikací Dweck, Carol. 2015. *Nastavení mysli. Nová psychologie úspěchu aneb naučte se využít svůj potenciál*. Jan Melvil Publishing, Brno.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Pokud to pokazím, přestanou mě mít rádi." Dlouhodobě pochvala za osobní vlastnosti a talent škodí motivaci dítěte učit se, rozvíjet se, postavit se výzvě čelem a vydat se náročnější cestou. Málokdo chce riskovat svou dobrou pověst a ujmout se úkolu, při jehož plnění není zaručen úspěšný konec. Pro osobnostní rozvoj a růst dítěte je důležité, aby dostávalo zpětnou vazbu za to, čeho dosáhlo procvičováním, studiem, vytrvalostí, dobrou strategií a odvážným rozhodnutím. "To je velmi dobré, jak jsi dokázal soustředit se na přípravu na test z matematiky. Muselo to být náročné procvičovat si úkoly každý den a nehledat omluvy, proč to občas neudělat."

Tip pro přemýšlení a rozhovor

V duchu pochvalte vaše dítě za něco, co se mu povedlo v minulých dnech. Jak to uděláte? Při nejbližší příležitosti to zkuste naostro.

Výsledkem toho, že dítě naučíte pracovat na sobě i za cenu velkého úsilí bez zaručeného úspěšného konce, je to, že se nebude bát jít do náročných úkolů a experimentovat. Zároveň získává cennou zkušenost, že již cesta učení má pro něj smysl bez ohledu na výsledek. Úspěch se dříve nebo později dostaví. Nevšímejte si, když se mu občas něco nepovede a všimněte si toho, že se dlouhodobě jeho výsledky zlepšují. Požadavek na bezchybnost je největším nepřítelem odvahy a vytrvalosti. "Teď se ti to VŮBEC nepovedlo. ZASE se ti to nepovedlo. STOKRÁT jsme ti říkali, že už to nemáš zkoušet, stejně se ti to nepovede. Ty to ale SAMOZŘEJMĚ ZASE uděláš, protože nás NIKDY neposloucháš. Jsi tvrdohlavý/á JAKO VŽDYCKY. Mohl bys NĚKDY poslouchat?" Slovům psaným velkými písmeny říkáme "komunikační viry". Vynecháte-li je ze vzájemné komunikace, zvýšíte si tím šanci, že ten druhý s vámi bude ochoten mluvit a zůstat v diskusi.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Otázka rodiče

Moje dítě chce pokračovat studium na škole, která má pověst, že je náročná. Nevím, zda mu ji doporučit. Nechci, aby zažilo zklamání z případného neúspěchu a nakonec muselo přestoupit na jinou školu. Co mám dělat?

Odpověď kariérového poradce

Je důležité si ověřit požadavky školy na studium, abyste věděli, co to přesně znamená, že je vybraná škola "náročná". Pro kvalitní rozhodování není dostatečná informace typu "Jedna paní povídala…" Navštivte školu v rámci nějaké akce nebo se s nimi domluvte individuálně. Záleží i na vašem dítěti. Užitečné je diskutovat se žáky, kteří již na škole studují. Teprve ve chvíli, kdy budete mít kvalitní informace, můžete se bavit o škole a náročnosti studia. Počkejte na chvíli, až vaše dítě začne mluvit o svých pochybnostech, a navažte na ně v diskusi. To je ten okamžik, kdy se ho můžete zeptat, zda je připravené tvrdě se učit a pracovat na sobě během celé doby studia. Ubezpečte ho, že má vaši podporu i v budoucnosti, rozhodne-li se tam studovat.

Pokud máte nadále pochybnosti, zamyslete se nad tím, proč si myslíte, že vaše dítě nemá potenciál na studium na vybrané škole. Není přitom důležité, jaké jsou jeho dosavadní studijní výsledky. Důležité je, zda s ním již máte zkušenost, že se pro něco rozhodlo a bylo schopno do toho dát maximum. To je právě důkazem toho, že je vaše dítě schopné se v případě silné motivace překonat a dosáhnout úspěchu. Zkuste s ním o tom mluvit ve chvíli, kdy za vámi přijde s důvěrou a se žádostí o podporu.

Rodiče často mají tendenci děti chránit před neúspěchem, proto je ve studiu na "náročné" škole nepodpoří, když na to podle známek či učitelů "nemají". Rodič podporovatel ale neodrazuje své dítě od jeho ambicí a snů, umožní mu, aby udělalo svou vlastní zkušenost a vytváří mu podmínky pro to, aby tuto zkušenost vyhodnotilo podle sebe a pro sebe. Rodič může své dítě

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

podpořit tím, že sdílí názor, že známky nejsou překážka ani středobod světa, že je to pouze nástroj vzdělávacího systému. Známky nemusí nutně vyjadřovat (a často ani nehodnotí) úroveň jeho znalostí, ale např. to, jak je dítě schopno fungovat ve stávajícím vzdělávacím systému, jak je ochotno učit se něčemu, o čem pochybuje, že bude v reálném životě opravdu potřebovat. Naopak rodič tím vyjádří svůj postoj, že učit se pro školu a pro známky není totéž, co vzdělávat se. Takový rodič povede své dítě k tomu, aby se neučilo (pouze) pro známky či pro odměnu za vysvědčení, ale podporuje vnitřní motivaci a sebeřízení svého dítěte, aby se učilo pro sebe a pro svůj život. Akcentuje i to, co se dítě učí mimo školu. Protože to, co se naučí, mu nikdo nevezme. Navíc sebeřízené vzdělávání je na trhu práce už nyní ceněnou hodnotou a do budoucna bude nezbytné.

Lidé úspěšní ve svých oborech, kteří vnímají roli svých rodičů a jejich podíl na svém úspěchu, často nejvíce oceňují to, že je rodiče podporovali právě v tom, co oni chtěli a nepochybovali o tom, že dosáhnou toho, za čím poctivě půjdou.

Rodičovská podpora přijde na řadu i v momentě, kdy je dítě vystrašené, protože se připravuje na obyčejný test, ústní zkoušení, přijímací testy, maturitu apod. Podporující rodič dělá maximum pro to, aby pro něj vytvořil pocit bezpečí tím, že ho ujistí, že mu na něm záleží a nebude ho hodnotit v závislosti na výsledku.

Aktivita[17]

Vaše dcera se nedostala na vysněnou školu. Připravovala se, byla si jistá úspěchem, nicméně jí to nestačilo na přijetí na školu. Je zdrcená. Co byste jí řekli?

17 Příklad je inspirován publikací Dweck, Carol. 2015. *Nastavení mysli. Nová psychologie úspěchu aneb naučte se využít svůj potenciál*. Jan Melvil Publishing, Brno. Str. 197-198.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Řekli byste jí, že podle vás byla nejlepší.

Řekli byste jí, že jí znemožnili přijetí, které jí právem náleží, protože byly testové úlohy příliš náročné.

Řekli byste jí, že vybraná škola není tak důležitá.

Řekli byste jí, že na to má a určitě bude přijatá příště.

Řekli byste jí, že si přijetí nezasloužila.

Podíváme-li se na jednotlivé alternativy blíže, zjistíme, že byste v prvním případě nebyli upřímní a ví to i vaše dcera. O takovou reakci pravděpodobně nestojí. Ani tehdy, kdybyste jí řekli, že pro vás byla nejlepší, jí neposkytnete útěchu. Ona chtěla být dostatečně dobrá pro přijetí na školu. Druhá možnost je podobně nepravdivá. Nikdo neměl v úmyslu ji znemožnit přijetí. Navíc ji učíte obviňovat ze svých neúspěchů druhé. Třetí možnost skýtá krátkodobou útěchu, na druhé straně dcera dostává informaci, že to, o co má zájem, vlastně není důležité. Z dlouhodobého hlediska ji učíte, že se má v životě spokojit jen s úspěchem. Jakmile se úspěchy nedostaví, bude mít tendenci s tím, o co má zájem, praštit. Čtvrtá možnost slibuje dceři přijetí, aniž ten slib je něčím podložený. Jak budete reagovat, když se to nesplní? Poslední možnost snad ani nepřipadá v úvahu. Jak byste mohli říct svému dítěti, že si vítězství nezasloužilo? Ublížíte mu.

Jak byste mohli dceři asertivně říct, že si vítězství zatím nezasloužila, protože nebyla dostatečně připravená?

"Víme, jak se cítíš. Je to zklamání, když máš velké naděje a připravuješ se co nejlépe, a přesto neuspěješ. Bylo tu hodně žáků, kteří se připravili lépe než ty. Možná se učili víc, možná jen mají lepší strategii na učení. Chceš-li být skutečně přijata, budeš se muset víc snažit. Rádi ti v tom pomůžeme, budeš-li chtít."

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Co si o tom myslíte? Zdá se vám tato reakce nejlepší? Nehodnotí, je upřímná a poskytuje cennou podporu tím, že ukazuje cestu k výhře. "Budeš-li pracovat na sobě víc, jednou dosáhneš úspěchu."

Častá reakce rodičů na neúspěch svého dítěte je snížení nároků na něj. Myslí si, že tím zlepší jeho výsledky, pomohou mu dosáhnout úspěchu a posílí jeho sebevědomí. Ano, krátkodobě to může být pravda. Dlouhodobě ho ale naučí, že má nárok na snadnou práci a z ní vyplývající odměnu. Při práci se žáky potom často slyšíme argumentaci pro výběr školy: "Láká mě medicína, nakonec ale podám přihlášku jinam, protože nechci studovat šest let. Je to příliš dlouhá doba." Nebo "Chtěla bych na psychologii. Nakonec jsem se rozhodla pro jiný obor, protože jsem slyšela, že jsou přijímačky náročné a je hodně zájemců o studium."

Jakým způsobem nastavit dostatečně vysoké požadavky na dítě, které ale dokáže naplnit? Možná vás zklameme, ale nemůžeme sloužit univerzálním receptem. Každé dítě vyžaduje individuální péči. Pozorujte své dítě a snažte se mu porozumět. Porozumět jeho úspěchům i neúspěchům. Diskutujte s ním o všem. Reflektujte s ním důvody jeho úspěchu i neúspěchu. A v neposlední řadě to nejdůležitější - jděte mu příkladem. Píle a ještě větší píle - žádné zkratky neexistují.

Na závěr bychom vás rádi podpořili. Budete-li potřebovat na této nevyšlapané cestě sami podporu, neváhejte se obrátit na kariérového poradce. Poskytují své služby i rodičům. Budete mít sami novou zkušenost, o kterou se můžete podělit se svým dítětem. Navíc mu předáte důležitý postoj, že je v pořádku říct si o pomoc a spolupráci, když na něco sám nestačím.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Otázka rodiče

Co s dítětem, které se o nic nezajímá a nevěnuje se ničemu pořádně?

Odpověď kariérového poradce

Co myslíte tím, dělat něco pořádně? Zkuste to pro sebe popsat, abyste si pojmenovali, co od svého dítěte očekáváte a nenalézáte to u něj?

Možná máte obavy z toho, že vaše dítě nemá koníček, pro který by bylo zapálené a kterému by věnovalo veškerý svůj čas. Jako sousedovic kluk, který sbíral motýly od školky a stal se biologem. Problém zřejmě není v tom, že by vaše dítě nemělo žádnou oblast, o kterou by se zajímalo. Vaše dítě se možná zajímá o více oblastí a věnuje se jim přiměřeně. Možná je dle vašeho názoru často střídá, protože ho po nějaké době začnou nudit. Naučí se to a už ho to nebaví. Co s tím?

V současné době je čím dál tím méně dětí, které mají jeden vyhraněný zájem. Podíváme-li se na rozmanitý svět profesí, jsou takové, kde je úzká specializace a vysoká odbornost žádaná. Svět práce se svou pestrostí a změnami ale hledá i tzv. universalisty, multipotenciály (Youtube: Emilie Wapnick: Why some of us don't have one true calling, Wapnick, E. Kniha pro multipotenciály. Budťe vším, čím chcete. Portál, 2019). Občas se jim říká T-profesionálové. Lidi, kteří mají hluboké znalosti z jednoho oboru a znalosti přiměřené z více oborů. Jsou oceňováni pro svou flexibilitu, kreativitu, schopnost propojovat lidi i témata, ochotu měnit se, učit se novým věcem, hledat nové cesty a řešení atd. Ze škály svých znalostí využijí aktuálně to, co mohou či chtějí uplatnit. Zkrátka jak specialisté, tak universálové své uplatnění na trhu práce najdou a jsou vyhledávanou součástí pracovních týmů.

Příklady některých současných či budoucích profesí, které kombinují více oborů: bioinformatika, integrativní medicína, umělá inteligence, tvorba výukových systémů.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Rodič jako zprostředkovatel reality

Rodiče mají před svými dětmi zákonitě náskok v tom, že žijí v realitě pracovního světa jednoduše déle než jejich děti. Mají za sebou řadu zkušeností, které jsou pro ně důležité a pomáhají jim orientovat se v životě. Zkušenosti jsou nepřenositelné, nicméně mohou inspirovat. Mluvte doma před svým dítětem a s ním o své práci. Adekvátně věku ho vtáhněte do diskusí o práci, o radostech i problémech, které tam zažíváte. Vyprávějte mu zajímavé příběhy ze svého života a života vašich příbuzných či známých. Diskutujte s ním o osudu zajímavých lidí a jejich profesním rozhodování. Nechte si dítětem vyprávět příběh někoho, kdo ho něčím zaujal či inspiroval.

Povídání můžete doplnit tím, že ho vezmete na své pracoviště, provedete ho jím, seznámíte ho se svými kolegy a jejich prací, představíte smysl a produkty své práce. Následně si o všem společně popovídejte. Tak zjistíte, co nebo kdo vaše dítě zaujal a na tomto společném zážitku můžete vystavět další diskusi a vyjasňování si jeho budoucí profese. Pokud to ve vaší práci není možné, oslovte známého, souseda či kamaráda.

A pokud se dítě rozhodne pro brigádu, maximálně ho podpořte. Vedlejším produktem takové zkušenosti je zároveň "praktický kurz finanční gramotnosti". To až se bude rozhodovat, za co utratí svou první výplatu.

Příběh

Pepa právě ukončil 3. ročník vysoké školy. Uvažuje o tématu diplomové práce a přemýšlí, jak se uplatnit na trhu práce. Jako velká výhoda se ukazuje jeho přirozená ochota experimentovat a jít do zkušeností. Sesbíral jich proto už celkem dost. Od svých 16 let má stabilně nějakou práci či brigádu, sebejistě funguje na trhu práce. Vyzkoušel si práci ve výrobním provozu, pracoval jako obsluha na čerpací stanici, na pokladně v supermarketu, krátce podnikal a měl svůj vlastní projekt s několika spolužáky z gymplu. Organizovali akce pro děti. Od prvního ročníku vysokoškolského studia pracuje v rámci svého oboru. Zajímají ho investice a dotace a přemýšlí, kde se do budoucna uplatní.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Realita světa práce se neustále mění. Z tohoto důvodu může být užitečné sledovat jeho vývoj, změny v požadavcích na profese, které jsou pro vaše dítě zajímavé, trendy ve způsobu práce a zaměstnávání lidí a možnosti kariérového rozvoje jednotlivců. Příkladem takové změny je skutečnost stírání přísně vymezených hranic mezi humanitními, přírodovědnými a technickými obory. Naopak je pro uplatnitelnost na trhu práce žádoucí, aby se obory propojovaly tak, že v jednom oboru člověk dosáhne specializace a v dalším, příp. dalších se orientuje (viz předchozí Otázku rodiče a Odpověď kariérového poradce). Toto je důležitý kontext především pro žáky na středních školách se všeobecným zaměřením. Praxe na školách je v tomto smyslu nadále tradiční. Předměty, studijní obory i žáci se stále striktně "škatulkují" na humanitní - přírodovědné - technické. Buďte ve svém smýšlení "trendy" a otevření, nenechte se zmást stereotypy ve školním prostředí.

Příkladů na volné propojování oborů je nespočet. Vybrali jsme si pro vás dva. Ten první je z oblasti státní správy a opakovaně se vynořil v souvislosti s epidemií covidu-19. Podle Filipa Pertolda[18], ekonoma působícího v think-tanku IDEA při CERGE-EI, je jedním z největších problémů státní správy neschopnost řádně využívat kvalitní data při řízení státu (a epidemie). Nutnou podmínkou, aby se to stalo realitou, je mít dostatek kvalifikovaných lidí schopných "ovládat statistiku, společenské vědy a samozřejmě software...". To znamená, že stát potřebuje lidi, kteří jsou experti ve statistické vědě, ryze empirické a založené na znalosti matematiky, a zároveň ve společenských vědách jako jsou sociologie, psychologie, ekonomie nebo demografie.

Druhý příklad, který nás oslovil zejména tím, že to bývá dost emotivní téma, protože s sebou přináší rozporuplné názory, je z oblasti umělé inteligence. Mluví o něm již citovaná Mária Bieliková, odbornice na umělou inteligenci, předsedkyně Slovenského centra pro výzkum umělé inteligence – Slovak.AI a členka expertní skupiny pro umělou inteligenci při Evropské komisi. Podle ní k tomu, abychom byli schopni vysvětlit lidem, proč nějaký systém obsahující umělou inteligenci navrhl určité řešení, budeme potřebovat lidi, kteří jsou špičkoví v oboru a zároveň rozumí komunikaci. Jejich úkolem bude lidem srozumitelně zprostředkovat informaci, které akce vykonal počítač a jakou měl přitom úspěšnost. Paní Bieliková to srovnává s prací lékaře, který při svém rozhodování využívá podklady založené na vědecké

18 https://archiv.ihned.cz/c1-66797540-cesko-zamrzle-ve-stoleti-spanelske-chripky-bez-dat-a-kvalitnich-uredniku-se-epidemie-ani-stat-ridit-nedaji

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

bázi, a zároveň zčásti spoléhá na svou intuici. Tu část svého rozhodnutí, která je založena na intuici, zřejmě nebude schopen vysvětlit. "Preto je dobré, aby technologické firmy zamestnávali ľudí s humanitným vzdelaním, aby sa tí združovali na rôznych platformách súvisiacich s technológiami, ..., aby boli na technických univerzitách, a teda aby sa všade pridávali do tímov s technikmi." Jednou z možností je poskládat pracovní týmy z lidí s různým vzděláním a rozmanitými dovednostmi, jak o tom mluví paní Bieliková. Druhou alternativou je propojování těchto dvou oblastí již ve vzdělávacím procesu, abychom vzdělávali jednotlivce s komplexnějšími znalostmi a dovednostmi. Otázky totiž zní "Jak můžeme vzdělat lékaře, který se vyzná v datech?", "Jak můžeme vzdělat biologa, který má znalosti z medicíny?" nebo "Jakými znalostmi a dovednostmi disponuje stavební biolog?" Právě z tohoto důvodu potřebujeme ovlivnit rozvoj vzdělávání směrem k propojování oblastí a nikoliv jejich neustálému rozdělování.

Otázka rodiče

Moje dítě zaujala pozice zubního hygienisty. Jak mu tuto práci přiblížit, aby na základě informací či osobní zkušenosti zjistilo, zda je právě tato práce pro něho?

Odpověď kariérového poradce

Pokud dítě uvažuje o nějaké profesi, můžete ho provést níže uvedenými otázkami. Ideální je, když můžete doporučit dítěti někoho z příbuzných či známých pro rozhovor, který vykonává uvažovanou profesi, pokud o to bude stát. Důležité je, aby měl svou profesi rád. Nejlepší je, když se podaří uskutečnit "exkurzi" či stínování této profese. Dítě si v této práci vyzkouší jeden den.

— Kdo to je zubní hygienista? Co celý den dělá a s kým spolupracuje? Kdy pracuje? Kde pracuje? Jaké pomůcky používá? Kdo je jeho zákazník? Co musí umět a zvládat (jeho znalosti, dovednosti, vlastnosti důležité pro úspěšný výkon profese)? Má jeho práce nějaká rizika? Proč je jeho práce důležitá? Jakou školu/y absolvoval, aby se uplatnil v této profesi?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Snazší je to u středoškoláků, ti mohou uvažované obory či profese "testovat" (zkusit, popř. jen vidět) při brigádách či dobrovolnické činnosti a vyhodnocovat tak vlastní reálné zkušenosti.

Odpovědi na tyto otázky lze však najít i na internetu. Využít k tomu můžete i kontakty ze sociálních sítí (LinkedIn, profesní skupiny, profesní pracovní portály).

Inspirace

— Příležitost pro ty, kteří se zajímají o vědu:

www.otevrenaveda.cz (realizace studentských vědeckých stáží pro středoškoláky), Staň se na den vědkyní (ČVUT, každoročně 11. února),

Mentoring - ženy a věda (www.uniementoru.cz, pro studentky třetích ročníků středních škol, které přemýšlejí o studiu vysoké školy technického zaměření a rády by zjistily, jak to na takové škole chodí, a udělaly si jasnější představu o tom, co jednotlivé obory nabízí), www.youngminds.cz (seznámení široké veřejnosti s aktuálním děním ve světě vědy a techniky, ale také prohloubení zájmu a rozvoj mladých zájemců),

studujcvut.cz a detska-univerzita.cvut.cz (cílem je vzbudit u dětí ZŠ a SŠ zájem o technické obory formou zážitku univerzitního způsobu vzdělávání a jejich seznámení s různými technickými obory zábavnou formou)

— Poznání světa informačních technologií pro ženy a děti: www.czechitas.cz, itpozice.czechitas.cz (video a infografické popisy typických IT pozic, které dnes a denně vídáváme v pracovních nabídkách firem)

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

— Online příležitost podívat se do zákulisí k zaměstnavatelům: www.welcometothejungle.com/cs/companies, www.cocuma.cz/list

— Youtube: Lidé z praxe (prezentace profíků o své práci), Jihočeská hospodářská komora

— Prezentace kariérní dráhy jednotlivců a jejich profesí formou textu a videí: www.infoabsolvent.cz/VideoObory, zoom.iprima.cz/nebezpecna-povolani/o-poradu, karierko.cz/videa, primadoma.cz/projekt-152285-remeslo-nenahradis, https://edu.ceskatelevize.cz/predmet/clovek-a-spolecnost?stupen=2-stupen-zs&tema=svet-prace&stranka=2 (ČJ), www.corobim.sk, www.addwork.sk/sk/pozicie (SJ), www.whatchado.com/de (NJ), roadtripnation.shareyourroad.com, www.bbc.co.uk/bitesize/careers (AJ)

— Podcasty o profesní dráze oslovených žen: lucie.vaclavkova.com/category/podcast, karierko.cz/podcasty

— Příležitost, jak se podívat do světa práce pomocí dobrovolnické práce: www.mladiinfo.cz/evropsky-sbor-solidarity, aiesec.cz/global-volunteer,

www.eurodesk.cz/dobrovolnictvi, www.inexsda.cz,

www.unicef.cz/jak-pomoci/dobrovolnictvi,

www.mladiinfo.cz/zelene-dobrovolnictvi-po-celem-svete

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Rodič jako nositel informací

Podle výsledků výzkumů prvořadou úlohu pro informované rozhodování žáků hraje matka[19]. V rámci rodiny jsou matky svým dítětem vnímány jako nejvýznamnější zdroj rad a pomoci a nesou hlavní odpovědnost za shromažďování informací a vedení rozhovoru s dítětem o směru další vzdělávací a profesní dráhy. Možná ani vaše rodina není výjimkou. Každopádně, rodič je svému dítěti významným zprostředkovatelem zdrojů informací pro volbu školy a budoucí profese.

Které jsou nejčastější zdroje informací pro oblast volby školy a budoucí profese? Následující seznam zdrojů informací není vyčerpávající. S uvedenými zdroji máme zkušenost, proto je uvádíme, upozorňujeme na jejich výhody a nevýhody. Navíc se každým dnem objevují nové, více či méně kvalitní zdroje. Důležité je vědět, pro jaký účel zdroje hledáme a znát požadavky, které na ně klademe, abychom je mohli vyhodnotit z pohledu jejich kvality.

(online a listinné) katalogy škol	
www.atlasskolstvi.cz	
Zdroj je k dispozici v tištěné i elektronické podobě, jedná se o přehled všech typů škol (základních, středních, vysokých, vyšších odborných, jazykových škol) z celé republiky, rozčleněno dle krajů. Na webu fungují filtry škol dle ukončení studia, zřizovatele, formy studia atp. Zde najdete podrobné informace ke každé konkrétní škole včetně podmínek pro přijetí a termínů přijímacích zkoušek, šancí na přijetí, školného, délky a formy studia. V atlase jsou i základní informace o mezinárodních vzdělávacích programech. První část atlasu jsou statistické údaje o školách a přijímacím řízení, druhá část atlasu obsahuje prezentaci škol. Prezentace škol je text reklamního typu, zpravidla s fotkou.	Výhodou je, že žáci mají bezplatně k dispozici tištěnou verzi atlasu ze svého domovského kraje. Atlasy do škol prostřednictvím výchovných poradců distribuuje úřad práce, resp. krajský úřad. Rodiče a žáci zde najdou loňskou statistiku přihlášek vč. počtu volných míst. Nevýhodou je špatná orientace pro uživatele, elektronická podoba atlasu je málo intuitivní (vyjma mapy krajů), tištěná podoba připomíná telefonní seznam, kde jediným orientačním kritériem je rozdělení škol dle okresů (viz obsah). Informace jsou uvedeny v tabulkách, přitom tabulky jsou identické, což ztěžuje rychlé vyhledávání konkrétní školy.

19 Hlaďo, Petr. 2010. Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků při přechodu do vyššího sekundárního vzdělávání. Pedagogická orientace. roč. 20, č. 3, s. 66–81.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

www.vyberskoly.cz	
Produkt Jihomoravského kraje vznikl jako doplněk veletrhu středních škol v Brně - Festivalu vzdělávání.	Výhodou je moderní grafika, působí jednoduše, intuitivně, dobře se zde člověk orientuje (jak žák, tak rodič), uvedené informace jsou průběžně aktualizovány a doplňovány. Součástí je i neobvyklý a pro volbu střední školy velmi užitečný oborový katalog středních škol (školy rozděleny dle studijních oborů). Informace typu přijímací řízení, zápisový list, druhy škol apod. jsou všeobecně platné. Nevýhodou je, že katalog středních škol obsahuje jen školy z kraje.
www.studujvpk.cz	
Produkt Paktu zaměstnanosti Plzeňského kraje, založený již v r. 2009 a v r. 2020 rekonstruovaný, pod hlavičkou Plzeňského kraje. Pozn.: jako příklady uvádíme webové portály Plzeňského a Jihomoravského kraje. To ale rozhodně neznamená, že ostatní kraje nedisponují s podobnými online katalogy regionálních škol. Doporučujeme hledat na internetu, popř. se zeptat u školního výchovného (kariérového) poradce.	Výhodou je moderní grafika a přehledné filtrování, obsahuje obory vzdělávání a též skupiny a podskupiny profesí. Dále nabízí rozcestník pro rozhodování, kde najdete odkaz na aktuální situaci na trhu práce v celé ČR i podle regionů, odkaz na online testy pro volbu povolání (placené a neplacené) a v neposlední řadě odkaz na kariérové poradce, kteří vám mohou pomoci v Plzeňském kraji. Nevýhodou je fakt, že často odkazuje na web infoabsolvent.cz a Národní soustavu povolání, u kterých není jasné, jak často jsou aktualizované.
Krajské úřady v ČR jako zřizovatel středních škol mají k dispozici a zveřejňují jejich seznamy včetně počtu přihlášených na jednotlivé obory, statistiky přijetí na střední školy, volná místa na středních školách atp. (uvedeno na příkladu Jihomoravského kraje - http://www.jmskoly.cz/organizace/odbor-skolstvi-jmk/oddeleni_vzdelavani/katalog-oboru-jihomoravskych-skol-pro-skolni-rok-201920)	

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

www.ucitelskenoviny.cz	
Přehled středních škol, vyšších odborných škol a vysokých škol z celé republiky (tradičně listopadová čísla týdeníku), včetně požadavků na přijímací řízení (důležité zejména u vysokých škol, kde se požadavky fakulta od fakulty liší), distribuce přes Českou poštu nebo objednání přes internet, drahé poplatky - poštovné a balné. Některé střední školy řeší hromadnou objednávku.	Výhodou je, že jsou všechny informace na jednom místě. Nevýhodou je nesrozumitelná grafika.
www.scio.cz	
Informace o přijímacích zkouškách na střední, ale především podrobně k přijímacím zkouškám na vysoké školy.	Tzv. národní srovnávací zkoušky - termíny, podmínky pro přijetí dle fakult, statistiky, dny otevřených dveří na jednotlivých fakultách atd. Scio vydává newsletter pro žáky středních škol Jak na VŠ zde: scio.cz/nsz/jak-na-vs.asp Web obsahuje komerční propagaci produktů společnosti scio.cz jako jsou přípravné kurzy na přijímací zkoušky, testy atp.
prezentace školy a jejího poradenského pracoviště (kariérního centra) na internetu	
Webové stránky (příp. profily na sociálních sítích) škol s různou kvalitou. Z prezentace školy lze usuzovat na její fungování a otevřenost směrem k jejím zaměstnancům, žákům a rodičům, ale i k veřejnosti. Skutečnost, které informace považuje za důležité zveřejnit, prozrazují její hodnoty, i když je správné ověřit si dojmy získané touto cestou, jelikož většina škol má nadále značné rezervy ve své online prezentaci z důvodu, že ji nepokládají za významnou. Přes sociální sítě lze kontaktovat školu i neformálně, prezentují se zde mimoškolní a zájmové aktivity, projekty školy atp. Je zde nejen text, ale i vizuální materiály, komentáře, chaty.	

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

veletrhy středních škol v jednotlivých regionech, veletrhy vysokých škol s celostátním působením (veletrhy pracovních příležitostí pro ty, kteří nechtějí dál pokračovat ve studiu)
Veletrhy škol jsou zdrojem informací o školách a dalších vzdělávacích příležitostech v regionu. Jedná se zejména o jazykové vzdělávání a vzdělávací mobilitu (zahraniční studium). Dále často nabízejí možnost kariérového poradenství pro účastníky veletrhu. V poradenském koutku lze prodiskutovat jednotlivé alternativy, o kterých mladý člověk přemýšlí, s kariérovým poradcem. Je vhodné se na návštěvu veletrhu připravit formou předchozího sběru informací na internetu, aby mohl návštěvník využít příležitosti na veletrhu v maximální míře.
krajská centra pro rozvoj vzdělávací a profesní dráhy (dlouhodobě ho mají Jihomoravský kraj vzdelavanivsem.cz (informace a poradenství pro veřejnost), Plzeňský kraj infokariera.cz (informace a poradenství pro veřejnost) a www.poradcevpk.cz (informace spíš pro kariérové poradce na školách, některé odkazy mohou být zajímavé i pro veřejnost), Kraj Vysočina www.vys-edu.cz (nabízí informace, odkazy na online vzdělávání), dále krajské projekty, které mají za cíl podporovat kariérové poradenství na školách, a založily webovou prezentaci pro veřejnost (impulsprokarieru.cz v JČK, volbakariery.cz v MSK, www.zkola.cz a pruvodcekarierou.zkola.cz v Zlínském kraji a jiné)
Plzeňský a Jihomoravský kraj dlouhodobě disponuje poradenským pracovištěm, nabízejícím rozmanité informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech a služby poradenského centra pro veřejnost, které jsou bezplatné (Plzeňský kraj - Info Kariéra, Jihomoravský kraj - Centrum vzdělávání všem). V ostatních krajích vznikající centra pro kariérové poradenství jsou velmi rozmanitá, jejich cílem je většinou poskytování kvalitních informací, nicméně ne vždy nabízejí přímé poradenství při volbě vzdělávací a profesní dráhy. Situace se ale pomalu mění. V případě potřeby doporučujeme ověřit si, jaká je aktuální situace ve vašem regionu.
pedagogicko-psychologické poradny
Ze zkušeností našich i našich klientů víme, že jsou poradny v současné době zahlceny v oblastech mimo kariérové poradenství. Na kariérové poradenství nemají čas a odkazují na jiné organizace či kariérové poradce. Poradenství v poradně většinou zahrnuje pouze diagnostiku (test inteligence, test zájmů) s následným rozborem výsledků testů.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Informační a poradenská střediska Úřadu práce ČR
https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska Infocentra při pracovištích Úřadu práce ČR mají přehledy všech škol ve své oblasti. Orientují se v tom, jak se absolventi jednotlivých škol uplatňují na trhu práce. Nabízené služby a jejich kvalita se regionálně liší. Úřady práce tradičně často spolupracují se školami. Ne vždy však metody, nástroje a přístup odráží aktuální pojetí kariérového a profesního poradenství.
profesní asociace kariérových poradců (Sdružení pro kariérové poradenství a kariérový rozvoj, z.s. sdruzenikp.cz, Česká asociace kariérového poradenství, z.s. www.cakp.cz)
Na webových stránkách profesních asociací je většinou seznam členů a jejich profil, popř. kontakty. Hledáte-li kariérového poradce, můžete je oslovit. Často jsou zde zveřejňovány i zajímavé články a nabízeny akce, které vás mohou zaujmout.
Centrum kariérového poradenství při Národním pedagogickém institutu ČR (http://www.nuv.cz/p/ckp ke dni 30. 09. 2020, pravděpodobně se změní)
Důvodem, proč nemusí být odkaz dlouhodobě platný, je krátkodobá existence nástupnické organizace, která vznikla sloučením Národního ústavu pro vzdělávání a Národního institutu pro další vzdělávání. Pokud jsme dobře informovány, pro nový Národní pedagogický institut ČR není v současné době jasně stanovené, zda bude Centrum kariérového poradenství nabízet své služby i v rámci této organizace.
infoabsolvent.cz (informační systém pro žáky a absolventy škol)
Informace v souvislosti s rozhodováním o profesním a vzdělávacím směřování. Školy jsou rozdělené podle jednotlivých krajů. Na webovém portálu jsou i různé statistiky, články a další zajímavé informace. Je důležité, abyste si ověřili aktuálnost sdělení. Stává se zejména u průzkumů (např. průzkum názoru zaměstnavatelů na různá témata), že jsou staršího data. Webové stránky provozuje Národní pedagogický institut ČR.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

neziskové organizace v regionu (jako příklady uvádíme Člověk v tísni pro sociálně znevýhodněné děti v Praze, Liberci a Ústeckém, Karlovarském, Plzeňském, Olomouckém a Středočeském kraji, rytmus.org v Praze, Brně a KVK a rytmusstrednicechy.cz pro zdravotně postižené osoby, Fokus Praha, z.ú. pro osoby s duševním onemocněním, cicpraha.org pro osoby s odlišným mateřským jazykem, czechitas.cz - kariérové poradenství pro dívky a ženy zajímající se o IT obory v Praze, Brně, Ostravě, Zlíně, Českých Budějovicích, www.agapo.cz pro lidi se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním z Brna)

Neziskové organizace v jednotlivých regionech poskytují kariérové poradenství pro vymezené skupiny osob. V případě, že taková služba je nabízena v regionu a vaše dítě patří do cílové skupiny, máte možnost využít podporu a pomoc kariérového poradce zdarma.

Především je třeba poznamenat, že zdrojů informací v oblasti volby vzdělávací a profesní dráhy je poměrně hodně. Jak jsme již uvedli, jejich kvalita se může lišit. Co se dá obecně poznamenat, zdroje nepokrývají informace o možnostech kariérní dráhy po úspěšném absolvování školy. Samozřejmě, mohli byste se podívat na aktuální situaci na trhu práce. Tím ale získáte obraz jen o poptávce ze strany zaměstnavatelů. Chybí propojení získaného vzdělání s konkrétními možnostmi profesního uplatnění. Určitě souhlasíte, že jsou možnosti s maturitním vysvědčením ze střední zdravotní školy širší než jen práce na poliklinice nebo v nemocnici. Ideální by bylo, kdyby web každé školy měl sekci s příběhy vybraných absolventů. Říká se tomu profil absolventa. Weby středních škol ho často popisují. Jedná se ale jen o pouhý text, sepsaný někým ze školy (viz web Smíchovské střední průmyslové školy). Stálo by za to oslovit absolventy školy vč. těch, kteří se uplatnili netypicky, a požádat je o jejich názor na studium na škole a krátký popis jejich kariérní cesty (Střední škola podnikatelská a VOŠ, s.r.o. - anonymní názory, což není ideální). Co se týká vysokých škol, situace je podobná. Jako dobrý příklad praxe uvádíme jednotlivé fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Na webu prezentují medailonek jednoho absolventa fakulty. Z našeho pohledu by to mělo být samozřejmostí u každé školy (nejlépe video). Ideálně představením široké palety zástupců absolventů jednotlivých oborů vč. těch, kteří si našli nestandardní uplatnění. Masarykova univerzita má mimochodem skvěle fungující poradenské centrum kariera.muni.cz.

Dále často postrádáme na stránkách škol informace o tom, jakým způsobem škola pomáhá při dalším kariérovém rozhodování žáků a studentů.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

V čem spočívá kariérové vzdělávání na škole? Jak seznamují žáky s realitou světa práce na škole? Se kterými zaměstnavateli spolupracují? Jaké další služby nabízí školní kariérové poradenství? Kvalita webové prezentace služeb kariérového poradenství a vzdělávání odráží prioritu, jakou jim škola přiřadila. Je prima, že se realizují veletrhy škol a dny otevřených dveří, kde můžete klást otázky a dozvědět se vše, co se v důsledku chybějících informací jinde nedozvíte.

Otázka rodiče

Proč má dcera řešit volbu povolání na základní škole, když má výborný prospěch? Půjde prostě na gympl a pak se uvidí.

Odpověď kariérového poradce

Jen ten, kdo aktivně hledá, najde, co je pro něho opravdu vhodné. A není to hned. Než mladý člověk najde své profesní směřování, ve kterém bude spokojeně růst, nějakou chvíli to trvá. A protože postoj rodičů k volbě ovlivňuje postoj dítěte, ty pak mají tendenci odsouvat své kariérové rozhodování na později. Pod vlivem rodičů nevidí na základní škole význam sebepoznání a mapování reality světa práce. Už zde si ale může ujasnit své klíčové kompetence, jak funguje v životě, co potřebuje, co ho motivuje a naučit se pracovat s volbou a se změnou. Učí se o sobě ve vztahu k okolí přemýšlet, dělat si svůj názor a rozhodovat se podle sebe. Bude to potřebovat v životě stále ;-) Na gymnáziu nebývá tolik prostoru pro otázky volby povolání jako právě na základní škole. Ze zkušeností víme, že se pak velmi často opakuje situace na konci gymnázia. "Nevím, co mám dělat. Poraďte mi." Nevyužili ten čas, který měli k dispozici. A ve skutečnosti se rozhodování na konci základní školy neodsune na tak dlouho, jak by se mohlo zdát. Už ve 2. ročníku si na většině gymnázií (někde i dříve) žáci volí volitelné předměty, které by měly odpovídat jejich studijní profilaci ve výhledu na návazné vzdělávání (vysoká škola, vyšší odborná škola, jiné formy vzdělávání).

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Nenechte se odradit systémovými limity či stereotypními omezeními konkrétní školy, Když se dozvíte, že pro vaše dítě důležitý volitelný předmět nelze na této škole vyučovat (není na seznamu, není pro něj učitel) či se neotevře pro malý zájem žáků, se souhlasem vašeho dítěte komunikujte s vedením školy a zkuste společně hledat možnosti studia i mimo školu (např. kvalitní e-learning, který by škola uznala jako volitelný předmět; znáte odborníka, který by předmět mohl externě vyučovat). Zní to jako sci-fi, ale proč ne? Můžete tím jen získat. Jako rodič máte regulérní možnost a právo se ve škole ptát, navrhnout jiná než po léta zaběhnutá řešení. Buďte škole partnerem!

Vzdělávací zdroje pro samostudium doporučené portálem Mimo školu najdete mimoskolu.cz.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Literatura pro inspiraci

Armstrong, T. *Každý je na něco chytrý.* Portál, 2011.

Teorie rozmanitých inteligencí prakticky a srozumitelně: Jak poznáte jednotlivé inteligence u svého dítěte, jak je může vaše dítě více rozvíjet a v jaké profesi se dají uplatnit.

Bahbouh, R. *Pohádka o ztracené krajině. Psychologie sebekoučování.* QED GROUP, 2010.

Nic proti trenérům, učitelům, psychologům, lékařům, konzultantům a dalším odborníkům. Občas dokážou pomoci, ale nesmí se to přehánět. Je jasné, že ten, kdo si vydělává nějakou službou, ji nabízí. My bychom však měli poznat, kdy má pro nás taková služba ještě hodnotu, a kdy se naopak může stát překážkou. Chceme-li něčeho dosáhnout, musíme si především umět pomoci sami.

Buzan, T. *Mentální mapování.* Portál, 2007.

Kniha představuje metodu i nástroj, který využívá princip mozkové synergie. Myšlenková mapa se využívá pro mentálním plánování čehokoliv, včetně vzdělávání, seberozvoje, budoucí profese atp.

Covey, S. *7 návyků úspěšných teenagerů.* FC Czech, 2010.

Čtivý a názorný průvodce učí teenagery zvládat nesnadné problémy - dosahovat vlastních cílů, posilovat sebevědomí, navazovat a rozvíjet přátelství, odolávat tlaku vrstevníků, vycházet s rodiči atd.

Csikszentmihalyi, M. *O štěstí a smyslu života. flow.* Portál, 2015.

Pojem flow (plynutí, proudění) jeho autor popisuje jako "stav, ve kterém jsou lidé tak ponořeni do určité činnosti, že nic jiného se jim nezdá důležité." V knize se autor věnuje mnohostranné aplikaci flow a hledá odpověď na otázku, do jaké míry jsme flow schopni sami navozovat i bez ohledu na vnější okolnosti svých životů.

Diener, T. *Esencia práce. Alchýmia navigácie pri hľadaní povolania.* Epos, 2008.

Dweck, C. *Nastavení mysli. Nová psychologie úspěchu aneb naučte se využít svůj potenciál.* Jan Melvil Publishing, Brno, 2015.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Hofert, S. *Odhalte své silné stránky! Zjistěte, co ve vás je.* Grada, 2016.

Jak objevit silné stránky své i ostatních, jak je rozvíjet, dotazník Navigátor silných stránek

Knoblauch, J. *Cíle v pracovním a osobním životě.* Portál, 2013.

Kniha za pomoci dotazníků, obrázků, tabulek, tipů a přehledů podává komplexní informace v oblasti srovnávání a dosahování cílů.

Saint-Exupéry, A. d. *Malý princ. Velká obrazová kniha.* Albatros, Praha, 2010.

Kniha vypráví příběh pilota (samotného Exupéryho), který ztroskotá na Sahaře a tam se setkává s Malým princem, jenž sem přišel z daleké planetky.

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D. & Kopřivová, T. *Respektovat a být respektován.* Spirála, 2008.

Kniha Respektovat a být respektován je určena všem, kteří se snaží o partnerský, respektující přístup ve výchově, vzdělávání a v mezilidských vztazích. Nabízí jednak postupy a dovednosti okamžitě využitelné v praxi, jednak pohled na širší souvislosti mocenského a respektujícího pojetí výchovy, vzdělávání a komunikace.

Ludwig, P. *Konec prokrastinace. Jak přestat odkládat a začít žít naplno.* Jan Melvil Publishing, 2013.

Jádrem knihy je osm konkrétních praktických nástrojů osobního rozvoje, které pomáhají k větší motivaci, efektivitě, produktivitě a dlouhodobější spokojenosti.

Pýchová, Košťálová, Drahoňovská, Madziová. *Kariérové poradenství na každý pád.* Wolters Kluwer, 2020.

Kniha nabízí různé úhly pohledu a různé kontexty současného pojetí kariérovém poradenství a vzdělávání.

Rogers, C. R. *Freedom To Learn for the 80´s.* Charles E. Merrill Publishing Company. A Bell & Howell Company, 1983, 1969.

"It is not a How-To book of the sort that seem to have such wide circulation. One will not find here "Ten easy Steps to Learning and Teaching." Instead we will be discussing attitudes, the development of a personal philosophy, a new way of being with students and oneself."

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Smith, R. - G., Staňková, V. *Úspěšně s kůží na trh. Jak si vybudovat dobré jméno.* Insignis, 2010.

Praktická motivační příručka pro úspěšné fungování na trhu práce. Je mimo jiné o emocích, o kariéře, o vzdělání, o komunikaci, o snech a o firemní kultuře.

Stephens, D. J. *Vzdělávejte se po svém.* Flow, 2013.

Praktické návody, jak vzít své vzdělávání do vlastních rukou, investovat čas do rozvoje svých schopností a zvolit si svou vlastní cestu k založení kariéry.

Wapnick, E. *Kniha pro multipotenciály. Buďte vším, čím chcete.* Portál, 2017.

Je určena všem, kdo se nechtějí věnovat jednomu oboru a ostatní zájmy odsunout stranou. Kniha mimo jiné představuje 4 modely práce, které ukazují jak si namodelovat spokojený život z více prací.

Wilding, Ch. *Emoční inteligence. Vliv emocí na osobní a profesní úspěch.* Grada, 2010.

Kniha obsahuje teorie i praktická cvičení na témata: Základní hodnoty, emoční inteligence, vztahy, osobní růst a výchova, rozvoj empatie a psychické odolnosti. Jako rodič se dozvíte, jak předávat dovednosti emoční inteligence svým dětem.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

OD ROZHODNUTÍ K NÁSTUPU NA ŠKOLU

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Od rozhodnutí k nástupu na školu

Na řadu nyní přichází praktická část rozhodovacího procesu. Vaše dítě již ví, jaký obor (povolání) chce studovat. Nyní hledá odpověď na otázky: Na které školy podat přihlášku? Jak vše zařídit, aby se dostalo na vysněnou školu? Budeme se zabývat záležitostmi spojenými s nástupem na střední školu, protože je proces víceméně obecně platný na rozdíl od situace, kdy je naše dítě na konci střední školy a plánuje pokračovat dál na vyšší odborné nebo vysoké škole. V tomto případě vypisuje každá škola samostatně, zda a jakým způsobem realizuje přijímací řízení. Navíc víme z našich zkušeností, že se z dětí stali dospělí lidé a většinou již nemají zájem o pomoc ze strany svých rodičů. Vše si zařizují sami. Pojednání na toto téma by proto mělo být spíš náplní textu určeného pro studenty.

Jak postupovat dál? Začněte se se svým dítětem rozhlížet v realitě a propojovat informace, které získalo o sobě, s reálnou nabídkou středních škol. Hledejte odpovědi na praktické otázky: Kde zjistím informace o konkrétních školách? Kdo mi zodpoví mé otázky ohledně konkrétní školy? Kde získám přihlášku a informace k jejímu vyplnění/podání?

Je důležité osobně navštívit předem vytipované školy. Co se týká středních škol, většinou je jedinou příležitostí den otevřených dveří určený pro zájemce o studium. Některé školy organizují akce pro veřejnost, a samozřejmě existuje i možnost domluvit si návštěvu školy individuálně. Zde již záleží na konkrétní škole, zda vyhoví vaší žádosti. Společným jmenovatelem návštěvy školy je (1) nutnost připravit se na ni (prostudování alespoň webu školy), abychom se co nejvíc dozvěděli o škole a oboru a měli co nejvíce otázek, na které chceme získat odpověď. (2) V neposlední řadě je třeba mít odvahu se ptát, aby se z návštěvy školy nestal pouhý sběr letáků a jiných informačních materiálů.

Inspirace

Návštěvu veletrhu nebo školy se svým dítětem krátce reflektujte. Reflexe je nenahraditelným způsobem učení o sobě a svých možnostech a pomáhá nám v rozhodování, co a jak dál. Podle vývoje diskuse mezi vámi můžete

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

ohodnotit jednotlivé školy. "Kdybys měl/a tuto školu ohodnotit na škále od 1 do 10, přičemž 1 je naprosté zklamání a 10 maximální nadšení, jak bys ji hodnotil/a?" Nechte si hodnocení od svého dítěte okomentovat. Teprve potom řekněte své vlastní dojmy. Pro inspiraci vám nabízíme otázky do diskuse.

— Co tě o/ve škole zaujalo? Co tě tam překvapilo?

— Je něco, co tě odradilo? Bylo něco, co se ti vyloženě nelíbilo?

— Uvažuješ nyní o této škole/oboru pro sebe do budoucna? Proč ano? Proč ne?

— Co ještě potřebuješ vědět nebo udělat, aby ses mohl/a definitivně rozhodnout?

Na kterou školu se ve finále zapsat, bylo-li dítě přijato všude? Jak poznat tu lepší školu pro dítě? Pro každé dítě jsou zásadní jiné požadavky při rozhodování. Tu esenci, která ho přitahuje na tom, co rádo dělá (vzpomeňte si na florbal a proč ho hrát v části Rodič jako průvodce za sebepoznáním), bude hledat i ve svém dalším studiu a práci.

Příběh

Jmenuji se Honza. Měl jsem brzy jasno v tom, čím chci být. Už někdy na prvním stupni základní školy jsem se rozhodl, že budu právník. Na základní škole jsem studoval s výborným prospěchem, věnoval jsem se spoustě mimoškolních aktivit a byl jsem aktivní v akcích pořádaných školou. Takové to dítě, co se rádo do téměř všeho, co ho aspoň trochu zajímá, namočí. Rozhodování o střední škole bylo tedy jednoduché. Dostal jsem se na obě gymnázia. Za podpory výchovné poradkyně jsem

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

se rozhodl pro to podle mne „prestižnější". Po týdnu na této „prestižní" škole jsem se rozhodl pro přestup na druhé gymnázium, které bylo v místě bydliště a, co je důležitější, s rodinnější atmosférou. Cítil jsem se tady dobře. Navíc tam šla i velká část mých bývalých spolužáků.

Níže uvádíme požadavky při rozhodování o škole, které se nám jeví jako důležité. Jejich seznam rozhodně nepovažujeme za úplný.

— Kvalita učitelů na škole (vzdělání, praxe, přístup k výuce a žákům...)

— Výukové metody (frontální výuka od tabule, projektové vyučování, kooperativní učení neboli podpora spolupráce...)

— Způsob hodnocení žáků (známky, používání zpětné vazby, sebehodnocení...)

— Služby kariérového poradenství během celého studia (skupinová práce se žáky, individuální poradenství, seznamování žáků se světem práce …)

— Zprostředkování reality světa práce v rámci výuky (učitelé průběžně mluví o tom, v jakém oboru se využívá učivo, vyučování v terénu formou návštěvy různých institucí, spolupráce se zaměstnavateli, exkurze na pracoviště, možnost zprostředkování brigády pro studenty...)

— Účast v národních a mezinárodních projektech vč. spolupráce s jinými školami

— Spolupráce s rodiči (společná organizace akcí, exkurze na pracoviště rodičů, stínování při práci, diskuse o profesi rodičů…)

— Finanční náročnost studia, dopravní zajištění, stravovací zařízení na škole, v případě potřeby ubytovací možnosti, apod.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Inspirace

V rámci přípravy na den otevřených dveří na středních školách vzešly zajímavé otázky od osmáků a deváťáků jedné základní školy. Můžete seznam využít a vybrat si v něm společně se svým dítětem, co ho (vás) na škole zajímá. Případně se můžete společně bavit o tom, jakou strategii pro návštěvu veletrhu či dne otevřených dveří zvolíte.

Kdy jsou Dny otevřených dveří a jak jsou organizovány? Jak jsou organizovány přijímačky? Z jakých částí se zkouška na konkrétní obor skládá? Jakou má absolvent školy úspěšnost u přijímaček na vysokou školu (poměr přihlášených a přijatých)? Z čeho se na škole dělá maturita? Jaká je úspěšnost žáků školy u maturit?

Jaká je atmosféra a jak se řeší vztahy ve škole? Je adapťák? Jak se řeší problémy s prospěchem, se šikanou aj.? Jací jsou ve škole učitelé? Jakým stylem učí? Jaký je poměr holek a kluků ve třídách podle oborů? Jak je škola náročná? Jaký je ve škole rozvrh (jak dlouho bývají žáci ve škole, jaké mají předměty v jednotlivých ročnících)?

Jaké má škola vybavení (PC, využívání technologií, strava, sportovní zázemí)? Nabízí škola nějaké kroužky/volnočasové aktivity? Je ve škole zázemí pro volné hodiny? Jaké je okolí školy?

Spolupracuje škola se zaměstnavateli? Mají žáci praxi, stáže, zahraniční programy? Jaké je uplatnění po škole (další studium, pracovní příležitosti)?

Jak dlouho, příp. složitě budu dojíždět? Jaké jsou finanční náklady studia (co a kolik)? Nabízí škola prospěchová nebo jiná stipendia?

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Důležitým zdrojem informací o konkrétní škole může být i sourozenec, starší spolužák nebo spoluhráč ze sportu, protože tu školu navštěvují nebo ji navštěvovali v minulosti. Naše dítě je pravděpodobně považuje za nejspolehlivější zdroj informací. Přemýšlejí o škole a studiu podobně, jsou otevření a upřímní, nic nepřidávají, ani neubírají a realitu popisují "v její plné kráse". V neposlední řadě můžete doporučit svému dítěti využít služby školního kariérového poradce nebo kariérového poradce mimo školu (viz profesní asociace v části Rodič jako nositel informací). Můžete ho navštívit i společně. Má k dispozici aktuální informace o školách, ví, jaký je postup při podávání přihlášky, popř. odvolání v případě nepřijetí na školu. Odkazy s užitečnými informacemi se zdroji o školách najdete v části Rodič jako nositel informací.

Kariérový poradce může pomoci dítěti také při realizaci jeho rozhodnutí. Většinou přitom využívá jednoduchý a srozumitelný plán, který je výsledkem společného úsilí. V kariérovém poradenství tomu říkáme akční plán. Nic nebrání tomu, abyste postupovali i vy podobným způsobem. Takový plán většinou obsahuje (chronologicky uspořádané) kroky k výběru školy/škol a zároveň kroky potřebné k podání přihlášky. Tento nástroj lze využít i pro přípravu na přijímací zkoušky. Forma plánu záleží na rozhodnutí vašeho dítěte - tabulka, myšlenková mapa, kalendář, kresba, online aplikace na plánování apod. Vhodně zvolená forma mu může pomoci užít si proces tvorby a realizace plánu. Připravený plán ho může uklidnit, protože zde vidí jasně, co a dokdy je třeba udělat, kdo mu s tím může pomoci a kde najde potřebné informace. Pokud vaše dítě není zrovna plánovací typ nebo nechce na takovém plánování spolupracovat, můžete si připravit svůj akční plán (z pohledu rodiče) a uklidnit tak sebe, že jste jako rodič udělali vše, co bylo potřeba a zároveň šlo udělat. Pro inspiraci jsme vám připravili akční plán formou myšlenkové mapy připraveného dítětem v období před začátkem posledního ročníku základní školy.

Plán pravidelně aktualizujte, resp. motivujte své dítě k jeho aktualizaci. Veďte ho zároveň k tomu, aby si realizaci plánu průběžně vyhodnocovalo. Jak se mu daří při plnění jednotlivých kroků, jak se přitom cítí, proč se mu nepovedlo splnit některý z kroků, zda nelze něco změnit apod. Buďte ve svých požadavcích na dítě minimalističtí. Nechce-li plánovat, nenuťte ho do toho. Důležitější než plán je samotná realizace. Je prima, když vaše dítě ví, že má vaši podporu, a kdykoliv potřebuje, může se na vás s prosbou o pomoc obrátit.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

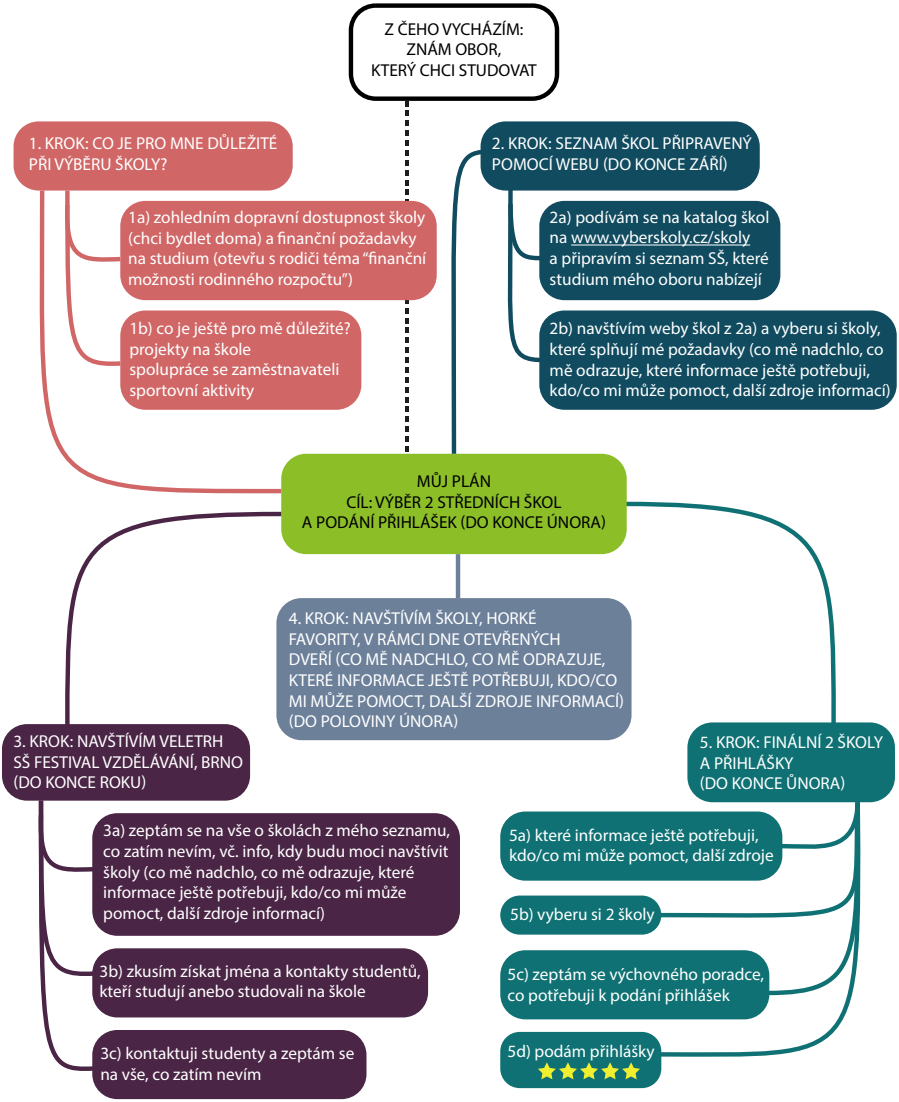

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Příběh z pohledu matky

Petr prakticky do 8. třídy odrážel mé pokusy komunikovat na téma, kam po základce. V 8. třídě přišel sám s tím, že se chce jet podívat na veletrh středních škol, příp. na den otevřených dveří na nějakou střední školu. Během základní školy se nijak nevyprofiloval, školu zvládal pragmaticky, měl hezké známky, bavil ho sport. První představu o tom, jaké jsou v nabídce střední školy a obory, si udělal na veletrhu. Chtěl, abychom ho s manželem doprovodili. Byla to příležitost přenést na něho odpovědnost za toto rozhodnutí. Veletrh jsme prošli na dvakrát. Poprvé jsme sbírali letáčky, které Petr už byl schopen sám třídit. Ve druhém kole už mířil na několik konkrétních stánků škol, které ho oslovily. Měl doplňující otázky a bral si materiály těch oborů, které ho zajímaly. Poté jsme doma udělali společně plán, které školy chce navštívit v rámci dne otevřených dveří. Stál o náš doprovod, proto jsme šli spolu. V následujícím roce se spolužáky jel znovu na veletrh, tentokrát jen "na výlet". O první škole a oboru, kam se chce hlásit, měl jasno. Dojem na něj udělala návštěva školy a obor si vyhodnotil podle sebe jako perspektivní z pohledu uplatnění na trhu práce a platového ohodnocení. Problémem ale zůstávala druhá škola/obor. Zde byl prostor pro jeho nápady, jejich vyhodnocení, reflektování, diskusi. Prakticky do poslední chvíle před termínem podání přihlášek se to u nás řešilo, než padlo konečné rozhodnutí. Petr si nakonec dal obě přihlášky na jednu střední školu, na dva příbuzné obory. Myslel si, že dát přihlášky na jednu školu není dobrá taktika, tak jsme probrali výhody a nevýhody této možnosti. On se uklidnil a měl rázem jasno.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Od přihlášky k přijetí na střední školu[20]

Na kolik škol se může dítě přihlásit a kde získáte přihlášku?

Dle současné legislativy může žák základní školy podat dvě přihlášky do 1. kola přijímacího řízení na střední školu. Přihlášku získáte od výchovného, resp. kariérového poradce na základní škole nebo také na střední škole, často najdete formulář na webových stránkách střední školy.

Do 2. kola přijímacích zkoušek v případě, že se dítě nedostane ani na jednu ze dvou škol/oborů v 1. kole, můžete podat libovolný počet přihlášek, vždy jednu přihlášku na jeden obor.

Jak vyplníte přihlášku?

Praxe je většinou taková, že základní škola instruuje žáky, resp. jejich rodiče, jak přihlášku vyplnit, na rodičovské schůzce, pomocí informací na webových stránkách, příp. na individuální konzultaci s výchovným (kariérovým poradcem) školy. Informace k vyplnění přihlášky vč. vzoru najdete na webovém portálu www.vyberskoly.cz/pred-studiem.

Kdy a kam přihlášku podáváte?

Termíny pro podání přihlášek jsou dva: pro obory s talentovou zkouškou do 30. listopadu, na ostatní obory potom do 1. března. Přihlášky na příslušnou střední školu podáváte na studijní oddělení, příp. vedení střední školy buď osobně nebo ji zasíláte poštou. Ověřte si, že přihláška do termínu pro její podání do školy opravdu dorazila.

Co je zápisový lístek a k čemu slouží? Kde ho získáte?

Zápisový lístek je dokument, který vám vydá příslušná základní škola (nebo příslušný krajský úřad). Slouží jako potvrzení úmyslu, že přijaté dítě nastoupí na příslušný obor dané střední školy. Tento dokument se eviduje pod evidenčním číslem a každý žák, resp. jeho zákonný zástupce obdrží pouze jeden zápisový lístek, a to nejpozději do 15. března. Jinými slovy, po oznámení rozhodnutí o přijetí dítěte ke studiu odevzdáte zápisový lístek na tu střední školu/obor, kam chce nastoupit. Na jeho odevzdání máte 10 pracovních dnů od oznámení rozhodnutí o přijetí. Více informací najdete na webu www.vyberskoly.cz/pred-studiem.

20 Veškeré informace v této části jsou platné ke dni 30. 09. 2020.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Kdy a za jakých podmínek se konají přijímací zkoušky?

Termíny zveřejňuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nejpozději do 30. 9. pro přijímací zkoušky konané v příslušném školním roce.

Konkrétní kritéria pro přijetí ke studiu se na jednotlivých středních školách i konkrétních oborech liší, proto je nezbytné si tyto informace předem zjistit, mohou ovlivnit do určité míry i strategii pro podávání přihlášek. Kritéria vám podá vedení školy, resp. musí být nejpozději do 31. ledna příslušného roku zveřejněny na webových stránkách střední školy. Své případné dotazy pak směřujte na vedení nebo na studijní oddělení příslušné střední školy. Nejasnosti konzultujte s kariérovým poradcem či výchovným poradcem vaší základní školy.

Jak bude přijímací zkouška v den jejího konání organizována, o tom vás bude informovat příslušná střední škola v pozvánce. Pozvánka vám přijde poštou, příp. elektronicky ze střední školy v dostatečném předstihu před jejím konáním. Pokud pozvánku neobdržíte nejpozději týden před termínem zkoušek, doporučujeme kontaktovat příslušnou střední školu. Informace ke zkouškám jsou sice zveřejněny i na webových stránkách školy, ale nemáte jistotu, že přihláška ve fázi její administrace někde nezapadla. Bylo by pro vaše dítě (i pro vás) velmi stresující, kdyby se v místě konání zkoušky nenašlo na seznamu žáků, kteří ten den zkoušku konají.

Všechny informace získáte přehledně a aktuálně na přehledném webovém portálu www.vyberskoly.cz/pred-studiem. Informace k přijímacím zkouškám jsou zveřejněny a aktualizovány na webu CERMATu prijimacky.cermat.cz (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání zřízené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy). Podmínky přijímacího řízení upravené legislativou jsou též na webu CERMATu prijimacky.cermat.cz/pravni-predpisy.

Dostane-li se vaše dítě na obě vybrané školy, je to zdánlivě jednoduchá rovnice. Pokud byly střední školy zvoleny strategií "první je vysněná, druhá je jistota", pak bude volba dítěte pravděpodobně jednoduchá a můžete chystat rodinnou oslavu.

Avšak známe i zajímavé příběhy, kdy dítě nakonec "sáhne" po "druhé" škole. Možná volí "snazší cestu" méně náročné školy. V tomto případě doporučujeme iniciovat diskusi s dítětem, v čem vidí náročnost, resp. menší náročnost školy (viz část Rodič jako podporovatel). V čem vidí onu "snazší cestu"? Z hlediska osobnostního rozvoje dítěte je prospěšné podpořit ho

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

v tom, ať přijme výzvu náročnější cesty za podmínky, že je pro něho pořád realistická. To musí posoudit vaše dítě ideálně v diskusi s vámi. Vždyť přece sen je snem právě proto, že se ho jen tak nevzdáme, a cesta za skutečným snem nebývá jednoduchá. Konečné rozhodnutí je ale na dítěti a mělo by vědět, že má vaši podporu, rozhodne-li se jakkoliv.

Je možné a stává se to, že se názor a priority vašeho dítěte v mezičase od podání přihlášky do přijetí na střední školu jednoduše změnily. Dítě si uvědomilo něco nového o sobě, o uvažovaném oboru, o svém budoucím uplatnění v životě, změnily se jeho zájmy, někdo nebo něco ho ovlivnilo … Změna rozhodnutí je výsledkem jeho racionálního uvažování. I zde platí to, co je výše uvedené - respektujte jeho konečné rozhodnutí. I když "čucháte", že to není nejlepší volba, dopřejte svému dítěti ten luxus udělat vlastní zkušenost v bezpečných mantinelech milující rodiny.

Někdy "do hry" vstoupí něco, s čím jste nepočítali

Změnám, které přichází zvenčí, bychom se měli všichni flexibilně přizpůsobit. I když nepřijde pandemie, svou roli hrají další externí faktory jako je například demografický vývoj. Základní školy začnou v následujících letech opouštět silné ročníky[21]. Počet středních škol je dostatečný, ale konkurence bude větší. Dostat se na vysněnou školu nebude tak jednoduché jako doteď. Upřímná motivace ke studiu zvoleného oboru na konkrétní škole bude zásadní a určitá strategie v tom, kam si podat přihlášku, bude také důležitá. Nicméně obojí musí vycházet z potřeb a postojů vašeho dítěte.

Je určitě důležité zajímat se o statistiky a reference, které se týkají počtu podaných přihlášek i reálných požadavků na přijetí (kolik bodů či jaký průměr vloni stačil na přijetí). Doporučujeme, abyste si tyto informace zjišťovali před podáním přihlášek přímo na vybrané střední škole. Na stránkách příslušného krajského úřadu najdete počet přihlášek podaných do 1. kola přijímacích zkoušek (zpravidla koncem března). Na loňské okolnosti přijímacího řízení se ale bezvýhradně nespoléhejte. Nikdo vám nezaručí, že to, co platilo vloni, bude platit i letos. Zároveň nikdy nevíte, jaká bude právě letos na daném oboru konkurence. Pokud se bude vaše dítě statistikami předchozích let a zkušenostmi starších kamarádů "ohánět" ve smyslu, že se přece nemusí snažit o lepší průměr známek či se více připravovat na přijímací zkoušky, když "loni to přece stačilo", pak se ho zeptejte, jak to ví, že to tak bude i letos.

21 Informace aktuální ke dni 30. 09. 2020.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Co když to právě letos bude jinak?

Důvodem, proč je dobré se o uvedené informace zajímat, není že by to, co se dozvíte, mělo vaše dítě případně odradit. Důsledkem získání těchto informací může být větší úsilí dítěte v přípravách na školu.

Otázka rodiče

Můžeme se nějak předem připravit na situaci, když se dítě nikam nedostane? A co máme dělat, když naše dítě nebude přijato ani na jednu školu?

Odpověď kariérového poradce

Veďte své dítě k tomu, ať má připravený plán B, případně ho připravte společně. Je důležité zdůraznit, že plán B není Ten Špatný Plán, nýbrž varianta, která je na druhém místě. Je obecně prima mít více variant. Pokud si vaše dítě připraví plán B jenom ze strachu, že se nedostane na vybranou školu/obor, může vyvolat tzv. sebenaplňující se proroctví, a tím ovlivnit svou budoucnost v nežádoucím směru. Bude-li to aktuální, můžete se k plánu B poměrně rychle vrátit a v klidu si vše ještě jednou promyslet a následovat ho. Moudro říká, kdo je připraven, není překvapen, a je to tak. Získáte náskok už tím, že připustíte jiný vývoj situace a budete na tuto variantu připraveni. A zcela pragmaticky: volná místa na středních školách se na některých oborech opět rychle zaplní.

Co víte, třeba při přípravě plánu B dojdete se svým dítětem na jinou zajímavou variantu jeho studijní/profesní cesty, která vás doteď nenapadla, protože jste se soustředili na to, co bylo tak nějak jasné nebo se to na první dojem nabízelo. Nyní třeba více vystoupíte ze zažitých rodinných či společenských stereotypů.

V případě, že vaše dítě není otevřené k přemýšlení o plánu B, nepřemlouvejte ho, jinak si může myslet, že nedůvěřujete jeho kapacitě

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

úspěšně zvládnout přijímačky. Zbytečně ho vystrašíte. Nenuťte ho a připravte plán B pro sebe.

Co dělat, když vaše dítě nebude přijato ani na jednu školu? Podpořte ho tím, že mu nebudete vyčítat nic z toho, co si myslíte, že mohl udělat lépe. Především doporučujeme podívat se zpět a reflektovat alespoň proces přípravy na přijímací zkoušky a samotné zkoušky, popř. je-li to nutné, i proces rozhodování a volby oboru. Výsledkem reflexe mohou být informace významné pro další přemýšlení a rozhodování. V případě, že máte plán B, víte, které další kroky vás čekají. Jinak vezměte rozum do hrsti, příp. kontaktujte kariérového či výchovného poradce základní školy a požádejte ho o radu. Zároveň doporučujeme se informovat na středních školách, kde to s přijetím neklaplo. Zde se můžete dozvědět, jaké jsou reálné šance vašeho dítěte (dle výsledků přijímacího řízení) při podání odvolání. Někdy střední škola sama nabídne jiný obor, kde má volné kapacity pro přijetí. Může se stát, že je (ze zdravotních důvodů) možný přestup na jinou střední školu.

Volná místa po zveřejnění výsledků přijímacích zkoušek hlásí střední školy na příslušný krajský úřad a ten volná místa zveřejňuje na svých webových stránkách. Než vyjde či nevyjde odvolání, budete muset čekat, a s ohledem na míru nejistoty, kterou vy a vaše dítě snesete, můžete podat ve 2. kole další nové přihlášky na obory/školy, kde jsou ještě volná místa. V tomto případě podáváte jednu přihlášku na jednu školu, nicméně jich může být libovolný počet. Nové přihlášky vám poskytne opět vaše základní škola nebo i střední škola. Na obor, který vyžaduje lékařské potvrzení, toto musíte doložit.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Na závěr bychom rádi sdíleli náš názor na některé aspekty vzdělávacího systému. Přijímací zkoušky i maturita tak, jak jsou nastaveny v současné době, dle nás negativně ovlivňují způsob výuky v posledních ročnících na základních i středních školách. Výuka se v předmětech, kterých se to týká, primárně zaměřuje na přípravu na přijímací, resp. maturitní testy. Stranou jde potom výuka směrem k rozvoji osobnosti, měkkých dovedností a strategií učení se. V systému přijímání na střední školy je navíc přeceňován prospěch z posledních dvou ročníků základní školy. Do jaké míry přitom známky objektivně vypovídají o potenciálu žáků pokračovat dál ve studiu na určité střední škole? Navíc školní známky ze studia na základní škole vůbec nepočítají se změnou motivace mladého člověka studovat a dosahovat dobrých studijních výsledků, protože ho vybraný obor baví a navíc potká učitele, ke kterému vzhlíží. Najednou má zapnutý svůj vnitřní hnací motor a již nepotřebuje žádné vnější impulzy. Ví, kam směřuje, co chce a proč to dělá. Jeho život získal nový smysl.

Vy jako rodiče na tyto systémové chyby můžete reagovat způsobem, který je vám blízký, a přispět tak ke společenské poptávce po změně vzdělávacího systému.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

MOŽNOSTI ZMĚNY STUDIA

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Možnosti změny studia

I když se spolu s dítětem zodpovědně věnujete výběru studijního oboru a vhodné školy, není zaručeno, že ho pak realita školy či oboru zaujme nebo zvládne její požadavky. Pokud jste předem diskutovali plán B (v kapitole Od rozhodnutí k nástupu do školy), máte nyní náskok. Můžete se k tomuto plánu vrátit a navázat na něj či ho aktualizovat a nastalou situaci řešit. Každopádně nejste s rozhodováním na začátku a vy i vaše dítě máte o cennou zkušenost navíc. Víte, že přes tento obor či školu cesta prostě nevede. Kterým směrem se ale vydat? Stává se nám často, že přesně víme, co nechceme. Je ale pro nás náročné odpovědět na otázku, co vlastně chceme. Pozitivní na stávající situaci je to, že na rozdíl od minulosti má teď vaše dítě k dispozici mnoho informací vyplývajících z přímé zkušenosti a může se rozhodnout pro sebe prospěšněji. Má smysl neutíkat hned a reflektovat nevyhovující realitu. Může se stát, že se nakonec vaše dítě rozhodne zůstat na stávající škole nebo v oboru, protože to, co mu nevyhovuje, lze napravit komunikací se školou.

Co dělat, když je změna nutná? Veďte své dítě k tomu, aby znovu, na základě reflexe, stanovilo cíl. Ať si představí samo sebe, že dosáhlo budoucnosti, jaké chtělo dosáhnout, a zkusí tento obraz doplnit o další detaily. Jakmile má silnou představu, najde si i cestu. Nemá-li žádnou představu nebo ji má slabou, může se stát, že bude chyceno v pasti vnějších vlivů, které ho znejistí, a dříve nebo později bude stát před další změnou školy/oboru. Silná vize ho navíc motivuje k tomu, aby pro její dosažení udělalo maximum, co je v jeho silách.

Nyní vaše dítě nejvíc ze všeho potřebuje rodiče - podporovatele. Dodejte mu odvahu a energii počáteční překážky překonat. Přechod na vyšší stupeň vzdělávání je vždy velká změna, zátěž a stres, a zvyknout si na novou školu, nový kolektiv a nový přístup chvilku trvá. Koneckonců znáte své dítě, jak ve změnách funguje, tak nejlépe odhadnete, zda je situace pro něj únosná nebo je čas si přiznat, že tato volba nebyla správná, a řešit přestup na jiný obor na dané škole příp. na jinou školu. Dítě by si mělo z toho odnést do dalšího života, že je prima každou situaci občas vyhodnotit, že každý problém má své řešení a je příležitostí k posunu. A pokud ho zatím nevidí, s vámi může počítat.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Aktivita

Vybavte si něco, co chcete ve svém životě změnit. Práci, studium, bydlení či volnočasovou aktivitu. Vezměte si papír. Levou polovinu označte znaménkem + a napište tam vše, co si z té stávající situace chcete ponechat, co považujete za žádoucí a prospěšné pro sebe. Chcete si je připomenout a pevně zafixovat, protože vás naplňují a počítáte s nimi i ve své budoucnosti. Jak jistě tušíte, pravá část papíru bude patřit tzv. prostoru pro rozvoj. Doporučujeme držet se tohoto názvu při každé reflexi, protože se nejedná o negativní hodnocení. Napište sem vše, kde vidíte prostor pro změnu a rozvoj, vše, co budete chtít dělat/mít jinak, a zkuste hned přidat ke každému bodu možnost/i vedoucí ke zlepšení.

Nezapomeňte též reflektovat úroveň vaší spokojenosti, jak se v průběhu času měnila. Jak, čím a kým jste byli v úsecích s pocitem naplnění a spokojenosti motivováni? Na závěr si připomeňte jeden moment, kdy jste se cítili šťastně.

Příběh

Při rozhodování, kam po základce, byla volba Danky výrazně ovlivněna názorem otce, že musí jít na gymnázium, protože studium na gymnáziu patří k základnímu vzdělání člověka. Třídní učitelka na základní škole gymnázium pro Danku neviděla jako vhodnou volbu. Danka byla výborná v matematice, ale neprojevovala se obecně jako studijní typ. Matka s třídní učitelkou sice souhlasila, ale se svým názorem se doma "neprosadila". Danka se dostala na soukromé gymnázium, kde byla nespokojená a chtěla odejít. Otec dál trval na své představě a zajistil jí přestup na jiné

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

(ještě náročnější) gymnázium. Dcera na gymnázium přestoupila, ale nakonec proti otcově vůli odešla na hotelovou školu, kterou si zvolila sama. Sice musela nastoupit do prvního ročníku, ale na nové škole je konečně opravdu spokojená. V důsledku těchto Dančiných "studijních neúspěchů" a přestupů mezi školami se výrazně snížilo její studijní sebevědomí.

Praktické informace ke změně střední školy

Přestup na jinou střední školu povoluje ředitel dané střední školy na základě vaší písemné žádosti (tu podává rodič a žák), dále musíte doložit potvrzení, že dítě na stávající střední škole studuje (nastoupilo tam ke studiu). Další papírování už si řeší školy mezi sebou.

Střední škola, na kterou chce vaše dítě přestoupit, může vyžadovat složení rozdílové zkoušky/rozdílových zkoušek. Většinou se to týká přestupu ve vyšších ročnících a předmětů, které na původní škole žák vůbec neměl nebo je absolvoval s nižší hodinovou dotací. Formu, obsah a termín rozdílové zkoušky stanoví ředitel střední školy, na kterou chce vaše dítě přestoupit. Při přestupu z gymnázia na odbornou střední školu musí žák většinou nastoupit znovu do prvního ročníku. Týká se to i změny školy s výrazně odlišným zaměřením oboru. K zamítnutí přestupu může dojít, když není na dané škole či oboru volné místo nebo dítě nezvládne složit úspěšně rozdílovou zkoušku.

Doporučujeme návštěvu webového portálu, který je skvělým zdrojem praktických informací mj. ohledně změny oboru/školy www.vyberskoly.cz/prubeh-studia.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Otázka rodiče

Před důležitými událostmi bývá moje dítě velmi vystresované a kvůli tomu často neodpovídají jeho výsledky tomu, co umí. Jak ho můžu podpořit před zkouškami?

Odpověď kariérového poradce[22]

Podle toho, zda je vaše dítě otevřené podpoře, v jaké míře a kdy ji vyžaduje, doporučujeme ji začít již během příprav na zkoušky. (1) Je prospěšné, aby si naplánovalo učení na celé období přípravy, aby mělo jistotu, že stihne vše, co potřebuje. Nevím, jak to máte vy, ale mnoho lidí motivuje v poslední fázi nějaké náročné činnosti vědomí, že mají cíl na dosah. Znáte to? Říká se tomu "efekt cílové pásky".

(2) Svou výkonnost během dne si vaše dítě může zvýšit i tím, že se bude učit v kratších úsecích. Nikdo není schopen se soustředit na učení stejnou intenzitou celý den. Je lepší pravidelně přerušit studium, odpočinout si a poté se do toho pustit s novým elánem. Méně je někdy více.

(3) Můžete mu pomáhat reflektovat každodenní přípravu a tím docílit větší jistotu, že zdárně pokračuje v učení. Na konci každého dne si položí otázku "Co nového jsem se dnes naučil?", napíše si odpověď (třeba do deníku nebo alespoň do obyčejného sešitu) a vyhodnotí právě uplynulý den škálou od 0 do 10. Škála vyjadřuje jeho spokojenost. Snižuje-li se jeho spokojenost, zeptejte se ho, co si myslí, čím to je. Výkonnost je totiž často otázkou motivace a nikoliv vynaloženého času. Možná vaše dítě potřebuje podpořit ve své motivaci. Mluvte o tom, proč to dělá a jaké to bude, když vše dopadne tak, jak si přeje.

(4) Pokud nic z toho nepomáhá, můžete se ho zeptat, jak vypadá taková situace po zkouškách, o které si myslí, že by byla nejhorší možná. Požádejte

22 Volná inspirace publikací Bahbouh, R. *Pohádka o ztracené krajině. Psychologie sebekoučování*. QED GROUP, 2010

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

ho, ať ji popíše a vymyslí, jak by na ni mělo vhodně reagovat. Poté si zkusí představit další možné scénáře. Cílem je, aby pochopilo, že ani ta nejhorší varianta není tak špatná, aby se na ní nedalo najít něco pozitivního, a v žádném případě není neměnná, a tudíž neznamená definitivní řešení.

(5) V případě, že vaše dítě nechce vaši podporu, přijmete jeho rozhodnutí a ujistěte ho, že se na vás může kdykoliv obrátit. Přijde-li vhodný okamžik, sdílejte s ním způsob, který vám pomáhá zvládat stres v napjatých situacích, popř. může nastat moment, kdy si nebudete vědět rady a budete chtít se obrátit na odborníka.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ NA ŠKOLE A SPOLUPRÁCE RODIČE SE ŠKOLOU

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Kariérové poradenství na škole a spolupráce rodiče se školou

Systém kariérového poradenství by měl být v míře, která se předpokládá legislativou, nastavený na každé škole. Co se týká základních a středních škol, jádro systému je podobné s tím rozdílem, že střední odborné školy a učiliště jsou primárně zaměřené na zprostředkování reality vybraného oboru, zatímco se základní školy a gymnázia soustřeďují na sběr informací o jednotlivých oborech a školách, protože žáky teprve čeká rozhodování o vzdělávací a profesní dráze. Vysoké školy mají tzv. kariérní centra, která poskytují rozmanité služby s primárním zaměřením na podporu při hledání vhodného uplatnění na trhu práce. Záleží na konkrétní vysoké škole, protože nabídka služeb není centrálně stanovena. V této kapitole se budeme zabývat kariérovým poradenstvím na základní a střední škole.

Kariérové poradenství na škole má dvě části. Kariérové poradenství v užším slova smyslu, pod kterým rozumíme individuální a skupinovou práci poskytovanou kariérovým (výchovným) poradcem, a tzv. kariérové vzdělávání. Kariérové vzdělávání probíhá všude ve škole vč. práce se žáky v odpoledních kroužcích, na chodbách školy i v jídelně. V podstatě se jedná o činnosti, které jsou vyjmenovány v části Role rodiče. Lidé ve škole jsou průvodci při sebepoznávání žáků, někteří z nich se mohou stát vzorem, lidé ve škole poskytují žákům důležitou emoční podporu, zprostředkují realitu světa práce a důležité informace pro jejich rozhodování. Kariérové vzdělávání totiž probíhá všude tam, kde se ...

… učí, jak přemýšlet o sobě;

… zdůrazňuje, že je třeba se věnovat seberozvoji;

… vede k zodpovědnosti za svůj život;

… učí, že rozhodnutí o životě je na každém z nás; nikdo jiný, než my sami, nemůže vědět, co je pro nás nejlepší;

… získávají zkušenosti s tím, že když něco chceme, tak něco musíme (pro to udělat);

… učí být v kontaktu s lidmi, být vzájemný a empatický, mít porozumění, diskutovat, prezentovat, a dalším měkkým dovednostem důležitým pro život;

… poznává realita světa práce.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

A lze pokračovat dál, protože kariérové vzdělávání poskytuje celý pedagogický sbor, vedení školy, vrátný a člověk, který má na starosti úklid ve škole, školník, kuchař ve školní jídelně, trenér, volnočasový pedagog, kolega v práci a každý další člověk, který je občas nebo pravidelně v kontaktu s vaším dítětem.

Co může nabídnout kariérový poradce na škole?

— Individuální konzultace se žákem (příp. i s jeho rodičem) po domluvě,

— Semináře a workshopy pro žáky v rámci rozvrhu a mimo rozvrh (příp. i pro jejich rodiče) s tématy jako jsou mapování kompetencí, sebepoznání, seznámení s trhem práce, zprostředkování informací o trhu práce, vzdělávacím systému a jeho možnostech, nácvik prezentace a sebeprezentace, nácvik reflexe a sebereflexe atp.,

— Skupinové akce pro žáky jako jsou projektové dny ve škole, setkávání s absolventy školy a lidmi z praxe, doprovod na veletrhy škol, stáže ve firmě pro žáky (v případě spolupráce školy se zaměstnavateli),

— Informace a pomoc s administrativou (katalogy škol, přihlášky na školu, vydávání zápisových lístků).

Jaké metody či nástroje kariérové poradenství ve školním prostředí využívá?

— Poskytování informací,

— Interaktivní, zážitkové metody práce se žáky,

— Diagnostika realizovaná poradcem či školním psychologem (testy inteligence, osobnostní dotazníky a dotazníky k volbě profese),

— Besedy, přednášky, diskuzní panely, workshopy s absolventy školy, stávajícími žáky/studenty návazného vzdělávání, odborníky z praxe,

— Spolupráce s externími organizacemi, především s regionálně významnými zaměstnavateli, jejich zástupci a Úřadem práce ČR, pedagogicko-psychologickou poradnou, regionálními či lokálními neziskovými organizacemi, krajským kariérním centrem (formou přednášek, výukových programů a exkurzí, stáží apod.).

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Možná se vám to zdá přehnané, ale kariérové vzdělávání se realizuje již ve školkách. Paní učitelky vedou děti k tomu, aby si všímaly a pojmenovávaly, v jaké činnosti a při jaké práci je někdo v jejich okolí dobrý, jak se jmenují různé profese a co která profese dělá. Můžete se se svou profesí nabídnout přímo mateřské škole nebo někoho doporučit, kdo by dětem přiměřeně jejich věku a zajímavě představil svou profesi.

Na prvním stupni základní školy žáci trénují sebereflexi, jsou vedeni k tomu, ať si pojmenovávají své úspěchy, co je baví, na čem rádi spolupracují. Silné stránky poznávají pomocí pohádkových postav (V čem je dobrá ovečka Shaun?). Povídají si o tom, co dělají jejich rodiče ve své práci, co si myslí, jestli je to baví, a proč si to myslí, čemu se rodiče rádi věnují ve volném čase. Na dobrých školách vědí, že začínají-li v útlém věku dítěte s poznáváním sama sebe a světa práce, stane se to přirozenou součástí každodenního života školy i žáků a diskutovat o těchto tématech nebude problém ani v pubertě.

Pro povídání o profesích s dětmi v předškolním věku a na prvním stupni základní školy se hodí i novozélandské kartičky Kiwicards, které jsou volně ke stažení na následujícím odkazu: www.careers.govt.nz/resources/tools-and-activities/kiwi-cards/. Můžete na ně upozornit paní učitelku (pana učitele) a můžete si je stáhnout i sami, vytisknout, zalaminovat a "hrát si" pomocí nich se svým dítětem na téma povolání. Kartičky nejsou sice aktualizovány o nové profese, ale to nebrání počátečnímu seznamování s širokým spektrem profesí, pracovních prostředí a podmínek, které děti v realitě obklopují a v budoucnu si mezi nimi budou vybírat, jak se profesně zaměří. Ptejte se přitom: Které profese dítě zná z rodiny? Kdo pracuje venku? Kdo nosí uniformu? Kdo potřebuje umět matematiku? Kterou práci by si rádo vyzkoušelo a proč? Kterou by nikdy dělat nechtělo a proč?

Do školky a školy lze pozvat muže a ženy z profesí pro ně pořád ještě netradičních. Podívejte se na zajímavé video na youtube #RedrawTheBalance (v angličtině s anglickými titulky) a zkuste navrhnout něco podobného panu učiteli (paní učitelce) vašeho dítěte.

Dalším tipem pro menší děti jsou knihy "Příběhy na dobrou noc pro malé rebelky" (existuje i v anglické verzi) a "Příběhy pro kluky, kteří se nebojí být výjimeční". Když si budete tyto krátké příběhy zajímavých lidí o jejich

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

cestě za profesním a životním úspěchem společně číst a povídat si o nich, uděláte pro své děti a pro sebe navzájem velký kus práce. Doporučujeme nerozlišovat mezi příběhy a knihu o rebelkách mít jen pro dceru a knihu o výjimečných mužích pro syna. Je prima, když se i váš syn dozví, co dokázaly výjimečné ženy a opačně. Smažete tím stereotypy o profesích pro kluky a profesích pro holky, které získali buď od vás nebo z okolního prostředí.

Realita kariérového poradenství na základních školách aneb co jako rodič žáka základní školy můžete standardně očekávat

Na základní škole má kariérové poradenství, resp. volbu povolání na starost standardně výchovný poradce. Na některých školách již zavedli i pozici kariérového poradce, který spolupracuje s výchovným poradcem, popř. s ostatními členy školního poradenského pracoviště a má na starosti služby kariérového poradenství. Dle našeho názoru je to správná cesta, protože je cíl práce obou poradců odlišný. Výchovný poradce je zodpovědný za výchovné problémy žáků, často je nucen sáhnout po nástrojích represe, zatímco kariérový poradce je zodpovědný za volbu povolání a základní podmínkou jeho kvalitní práce je budování vzájemné důvěry mezi žákem a ním. Píšeme-li v této publikaci o poradci, máme na mysli kariérového poradce na škole.

Poradce standardně zároveň učí a vedle toho vykonává svou poradenskou práci, tudíž je zahlcen rozmanitou škálou prací se žáky a časově náročnou administrativou. Z tohoto důvodu vnímá často kariérové poradenství jako nekonfliktní, ale okrajovou část své práce. Na většině základních škol je vnímáno kariérové poradenství jako záležitost posledního roku školní docházky, maximálně posledních dvou let. Práce se žáky se soustřeďuje do předmětu Volba povolání (popř. pod jiným názvem). Poradce doporučuje žákům účast na dnech otevřených dveří na středních školách, příp. na veletrhu středních škol na krajské úrovni. Distribuuje žákům posledního ročníku Atlas školství s přehledem středních škol v kraji a řeší se žáky, příp. s jejich rodiči technickou stránku podávání přihlášek a vydávání zápisových lístků. Následně pak zpracovává statistiku přijetí absolventů na střední školy.

Školní poradci nemají obvykle velké zkušenosti (mimo jiné z časových důvodů) s vedením individuálních konzultací, které pak často sklouznou k udílení rad a správných návodů, co je pro žáka vhodná škola či profese. Nepracuje se se žákovským portfoliem, které je "sbírkou důkazů" všeho

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

možného, co vypovídá o úspěších žáka, o tom, co umí a v čem se chce rozvíjet.

Někdy do profesní volby vstoupí školní psycholog, který obvykle realizuje diagnostiku směrem k volbě střední školy - testy inteligence, dotazník zájmů atp.

Většina základních škol externě spolupracuje s Informačním a poradenským střediskem pro volbu a změnu povolání Úřadu práce ČR, partnerskými středními školami z regionu (základní školy často pořádají miniveletrhy středních škol), některé školy buď přímo organizují pro žáky exkurze do provozoven spolupracujících zaměstnavatelů nebo k tomuto účelu využívají nabídku zástupců zaměstnavatelů. Spolupráce s firmami má většinou podobu jednorázové exkurze, resp. prohlídky provozu. Této akci ale většinou nepředchází příprava v úzké spolupráci firma-škola-žáci, exkurze často nemá žádný pojmenovaný a žáky pochopený cíl a chybí následná reflexe. Školy málo využívají pro spolupráci rodiče jako odborníky z praxe a nositele zkušeností z reálného světa práce.

V čem vám může poradce poradit? Vyzná se v administrativě a legislativě týkající se podávání přihlášek a průběhu přijímacích zkoušek, odvolání atp. Má přehled a kontakty na střední školy v kraji, má přehled o absolventech, na jakou střední školu nastoupili, což se může hodit, když chcete o dané škole zjistit více z pohledu někoho, kdo tam studuje.

Realita kariérového poradenství na středních školách aneb krátké srovnání se situací na základních školách

Jak to chodí s kariérovým poradenstvím a vzděláváním na středních školách? Aktuální situace je hodně podobná té na základních školách. Rozdíly vyplývají zejména z toho, na co se poradenství primárně zaměřuje a z toho, že oproti základní škole nemá téma volby budoucí vzdělávací či profesní cesty prostor v žádném z předmětů. Na středních školách se všeobecným zaměřením je důraz kladený na volbu oboru, který chce mladý člověk studovat na vysoké škole (vyšší odborné škole). Představování světa práce se realizuje nahodile a jednorázově. Odborné střední školy se snaží v rámci oboru propojit školu s praxí, praxe žáků směřovat do reálného pracovního prostředí a spolupracovat v tom úzce s potenciálními zaměstnavateli svých absolventů. Cílem je též podpora při udržení motivace žáka o vybraný obor,

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

popř. při přestupu na jiný obor/školu. Ke konci školní docházky se jedná i o podporu při hledání pracovního uplatnění. V některých případech poskytují pomoc mladému člověku, který je ohrožen předčasným odchodem ze vzdělávání.

Ve škole funguje kariérové poradenství standardně v rámci výchovného poradenství (podobně jako na základní škole). Je mu většinou věnováno velmi málo času. Důvody jsou různé - jiné priority vedení školy, nedostatečné nebo nekvalitní personální zabezpečení poradenství a jiné. Rozhodně nemáme v úmyslu paušalizovat, jsou školy, kde bylo přes nedostatečnou podporu na národní úrovni a úrovni zřizovatele zavedeno výborně fungující poradenství s kvalitními výsledky.

Na střední škole se všeobecným zaměřením se akcentuje zejména výuka naukových předmětů, získávání znalostí a memorování informací. Kariérové vzdělávání a související témata nemají v koncepci běžné střední školy prioritu. Obecně se neklade důraz na význam měkkých dovedností, popř. dovedností pro řízení vzdělávací a profesní dráhy (angl. Career Management Skills - viz kapitolu Svět práce). Tyto kompetence žáků se rozvíjí případně v rámci projektů či nekoncepčně v souvislosti s konkrétním předmětem a především pak s osobností konkrétního pedagoga. Záleží na konkrétním poradci, jeho zkušenostech a nadšení, jak téma kariérového rozvoje v rámci školy akcentuje, jak se mu daří prosadit se se svými aktivitami u vedení školy či v kolegiu pedagogů odborných předmětů. Ti většinou věří, že profilace přes odbornost, resp. přes prospěch je dostačujícím ukazatelem spokojené budoucnosti žáka. Není divu, že ti žáci středních škol, kteří o své budoucnosti nejen přemýšlí, ale se na ni i připravují, říkají, že skutečný život je mimo školu, tam venku.

V čem vidíme rezervy a nevyužitý potenciál kariérového poradenství a kariérového vzdělávání na školách?

Můžeme je rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patří záležitosti, které nemá škola možnost ovlivnit, popř. jen velmi málo. Jedná se o rezervy na úrovni celého vzdělávacího systému, které má pod palcem Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jako příklad uvádíme skutečnost, že pozice kariérového poradce na škole není legislativně upravena, tzn. z pohledu práva neexistuje. Finanční zabezpečení schválně neuvádíme, jelikož dobré kariérové poradenství a vzdělávání (z velké části) není otázkou financí. Míra, v jaké

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

se cítíme být šťastným a spokojeným člověkem, taky nezáleží na tom, kolik máme peněz.

Do druhé skupiny rezerv patří ty záležitosti, nad kterými má škola možnost přemýšlet již teď a postupně je zavádět a rozvíjet podle stanovených priorit a bez ohledu na impulz ze strany státu nebo zřizovatele. Vedení školy standardně nevnímá poskytování těchto služeb jako prioritu a výsledek spolupráce celého pedagogického sboru. V případě, že se podílí na kariérovém vzdělávání celý pedagogický sbor, je hlavní rolí výchovného, resp. kariérového poradce koordinovat aktivity, které se dějí napříč školou. Zejména neleží vše na bedrech jediného člověka - poradce. Škola často nemá žádnou smysluplnou, aktuální a sdílenou koncepci kariérového poradenství a vzdělávání s jasně pojmenovaným cílem.

Přitom se na školách dělá spousta aktivit, které s kariérovým vzděláváním a rozhodováním souvisí (už na 1. stupni, na třídnických hodinách, v hodinách občanské výchovy i jiných předmětech, v rámci různých projektů). Stačilo by je zmapovat, systematizovat, vytipovat duplicitní aktivity a doplnit chybějící aktivity. Na školách se standardně nepracuje se (sebe)reflexí[23], výukovou metodou, díky které se výrazně zvyšuje možnost a efektivita učení. Nepředstavuje nic složitého, a čas, který ji pedagog věnuje, se mu rozhodně vyplatí. Školy většinou nepočítají s tvorbou kariérového portfolia žáka, sbírkou materiálů, vznikajících během učení a prokazujících jeho úspěchy, které umožňuje rozvíjet kompetenci k sebereflexi a sebehodnocení[24].

23 https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/8331/POTENCIAL-REFLEXE-VE-VYUCOVANI.html/

24 https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1543/ZAKOVSKE-PORTFOLIO-A-JEHO-CILE-V-PRIMARNI-SKOLE.html/

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Inspirace

Jako inspiraci uvádíme osm tematických okruhů či pilířů kvality, které definují, jak komplexně a kvalitně realizovat kariérové vzdělávání na druhém stupni základních škol a středních školách. Pocházejí z Velké Británie a byly sepsány Nadací Gatsby v r. 2013 (The Good Career Guidance Benchmarks).

1. **Stabilní program kariérového rozvoje ve škole, který podporuje vedení školy** - Ve škole je vyškolená osoba odpovědná za kariérové poradenství. Program je zveřejněn na webových stránkách školy a je pravidelně reflektován na základě zpětných vazeb od žáků, rodičů, učitelů a zaměstnavatelů.
2. **Program reflektující zkušenosti z trhu práce** - Žáci by měli mít přístup k informacím o možných kariérních postupech a (budoucím) trhu práce. Tyto informace pak využívají pro vlastní rozhodování o možnostech studia. Rodiče jsou motivováni k využívání těchto informací, aby mohli své dítě podpořit a proškolený poradce jim pomáhá informace co nejlépe využít.
3. **Program reagující individuálně na potřeby každého žáka** - Nabídka služeb programu stojí na rovném přístupu, je dostatečně rozmanitá, zpochybňuje stereotypní myšlení v otázkách kariéry a zvyšuje motivaci žáků k přemýšlení o volbách a vede k samostatnému rozhodování o budoucím studiu.
4. **Propojení výuky s kariérovým vzděláváním** - Každý žák má příležitost se dozvědět, jak mu různé vyučovací předměty mohou do budoucna pomoci získat práci a být uplatnitelný v jednotlivých profesích.
5. **Program školy pravidelně zajišťuje setkávání žáků se zaměstnanci a zaměstnavateli** - Každý rok by se měl každý žák účastnit minimálně jednoho smysluplného setkání se zaměstnavatelem. Na něm se dozvědět, co daná profese obnáší a co je potřeba k dosažení úspěchu

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

v této profesi. Takové setkání může mít různé formy (např. přednáška s odborníky z praxe, účast na podnikových programech či mentoring).

6. **Konkrétní zkušenosti žáků z pracoviště** - Žáci by v průběhu střední školy měli mít alespoň dvě konkrétní zkušenosti z pracoviště, tj. absolvovat jakoukoliv práci na částečný úvazek/brigádu či stáž, jakou jim umožňuje legislativa.
7. **Setkání žáků s poskytovateli návazného vzdělávání** - V rámci programu se má každý žák účastnit smysluplných setkání s poskytovateli návazného vzdělávání v celé šíři možností. Taková aktivita by měla zahrnovat setkání s personálem daného typu školy a jeho žáky. Žák by měl mít i možnost vyzkoušet si učení v prostředí dané školy.
8. **Individuální poradenství** - Program poskytuje každému žákovi osobní vedení, tzn. každý žák má možnost využít poradenské pohovory s kariérovým poradcem školy. Tuto možnost má žák vždy, kdy činí významné studijní či profesní volby.[25]

25 https://www.gatsby.org.uk/education/focus-areas/good-career-guidance

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Příklady dobré praxe aneb představení dvou škol, kde se podle našeho názoru dělá kariérové vzdělávání a poradenství kvalitně

Základní škola a Mateřská škola Deblín

Aktivity kariérového rozvoje se realizují napříč celou školou s cílem, aby si každý žák mohl specifikovat, ve které oblasti světa práce může upotřebit jednak znalosti z vyučovaných předmětů, tak své vlastní kompetence. Tomu je uzpůsobena výuka v blocích, kdy je snahou, aby náplň každého předmětu v maximální možné míře vykazovala aplikovatelnost v běžném životě či práci.

Každý žák si od 1. stupně vede své portfolio a navíc každá třída řeší své celoroční kariérové téma. Na 1. stupni probíhá projektová výuka, kdy si žáci hravou formou reflektují své dovednosti, zájmy a potřeby a seznamují se s profesemi kolem nich.

Žáci 6. třídy se učí pracovat s informacemi a textem – která povolání jsou žádaná, na které obory se žáci nejčastěji hlásí a jaké potom najdou uplatnění, jaká jsou zaměstnání v jejich okolí apod.

V 7. třídě zpracuje každý žák „medailon" jedné profese, tento text pak publikuje ve školním časopise Sedmopolis a na nástěnce kariérového poradenství. Prezentace by měla vzniknout na základě rozhovoru s někým, kdo tuto (ideálně méně známou) profesi vykonává.

8. třída se věnuje tématům volby povolání v rámci předmětu Osobnostně sociální výchova. Ve spolupráci se žáky a jejich rodiči se realizuje návštěva firmy a beseda s absolventy.

Témata kariérového rozvoje žáků jsou v 9. třídě koncentrována do předmětu Volba povolání. Žáci absolvují navíc návštěvu Informačního a poradenského střediska Úřadu práce a účastní se Veletrhu středních škol.

Rodiče žáků 2. stupně jsou vítáni na rodičovské kavárně na téma Volba povolání.

Škola je držitelkou certifikátu Rodiče vítáni a Férová škola.

(www.zs-deblin.cz)

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Gymnázium Tišnov

Škola nabízí čtyřleté a osmileté studium se všeobecným zaměřením. Koncepce kariérového poradenství a vzdělávání, jak ji prezentujeme, byla realizována do roku 2018.

První aktivita pro kariérový rozvoj žáků studujících na osmiletém gymnáziu je zařazena do tercie (8. třída), tedy do období konce dětských představ o profesi. Zde je potřeba podpořit sebepoznání, sebereflexi a umožnit tak dětem, aby si začaly vytvářet novou, reálnější představu o budoucí vzdělávací, resp. profesní dráze. Navíc se jim blíží věk, kdy se mohou formou brigád zapojit do pracovního „experimentování", tj. získávání reálných zkušeností z trhu práce. Klíčovými aktivitami celého projektu jsou rozhovor s rodičem, příp. jiným dospělým člověkem o jeho profesi, prezentace získaných informací ve skupině a exkurze do firem a organizací v regionu zajištěné a organizované primárně přes kontakty rodičů. Rodiče jsou tedy spolu se svými dětmi klíčovými „hráči" celého projektu.

Na druhém stupni osmiletého gymnázia a v jednotlivých ročnících čtyřletého gymnázia jsou koncepčně realizovány aktivity kariérového rozvoje s cílem informovat, motivovat a podporovat žáky střední školy k vědomému a samostatnému rozhodnutí o dalším studiu či profesi po složení maturitní zkoušky.

Na úvod studia žáci absolvují dva adaptační pobyty. Ten první s cílem sociálně a emočně sladit nový třídní kolektiv a ten druhý na téma Učební styly, který se zaměřuje především na rozvoj jejich kompetencí k učení. Žáci dále v závěru prvního ročníku absolvují osobnostní test MBTI, jehož vyhodnocení má přesah do učebních stylů i profesní orientace.

Ve druhém a třetím ročníku jsou realizovány workshopy na témata sebepoznání, zdroje informací pro kariéru, sebeprezentace a volba vysoké školy. Žáci mohou po domluvě s poradkyní využít také skupinové či individuální konzultace k volbě jejich další vzdělávací či profesní dráhy.

V posledním ročníku je žákům umožněno účastnit se dle svého zájmu prezentací, veletrhů a dnů otevřených dveří na vysokých, příp. vyšších odborných školách. Žáci jsou vedeni k následné (sebe)reflexi po každé akci.

Napříč ročníky se konají další akce. Burza lidských zdrojů (prezentace absolventů školy o jejich životě po maturitě), ve spolupráci s externím

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

odborníkem přednáška pro rodiče i veřejnost o kariérovém poradenství a rozvoji a další.

(www.gym-tisnov.cz)

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Vlašim

Škola nás oslovila zejména svou rolí iniciátora spolupráce s různými subjekty v okolí a kreativními možnostmi propagace samotné instituce i studijních oborů, které nabízí. Také umí skvěle využívat výhodu, která pro ni plyne ze skutečnosti, že se nachází na místním zámku. Dovolujeme si konstatovat, že jde v tomto směru ostatním školám příkladem.

1. Den otevřených dveří je organizován dvakrát ročně pro rodiče s dětmi a navíc se realizuje i při různorodých akcích města (například svátek 1. máj). V rámci tohoto dne samotní žáci provázejí školou veřejnost a zájemcům poutavě vypráví o životě na škole. Dále probíhá celý den catering připravovaný žáky a prezentace ostatních vzdělávacích oborů v praxi (ukázka práce cukrářů, kuchařů, kovářů, automechaniků);
2. Škola je pravidelně součástí kulturních a společenských akcí organizovaných městem na zámku (oslavy výročí založení města, výstavy, koncerty). Zámecké školní prostory jsou pravidelně využívány pro akce určené pro 7. a 8. ročníky místních základních škol, se kterými škola úzce spolupracuje.
3. Školní jídelna je zároveň restaurací pro veřejnost a zajišťuje občerstvení pro velké akce typu svatby, pohřby, firemní a jiné oslavy. Dále má cateringovou službu využívanou též pro akce organizované městem. Díky tomu mají žáci odborný výcvik již od prvního ročníku, tudíž jsou v kontaktu se světem práce a veřejností od počátku studia.
4. Škole se každoročně účastní soutěže odborné dovednosti O pohár blanických rytířů organizované pro školy s podobným zaměřením z celého regionu. Všechny produkty, které vzniknou v rámci soutěže, jsou vystavené v prostorách zámku pro veřejnost.
5. Čtyřikrát ročně vydává svůj časopis, který seznamuje žáky základních škol a veřejnost se vzdělávacími obory, činností školy, se soutěžemi

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

nejen sportovními, ale i odborných dovedností, a prezentuje již proběhlé exkurze na škole.

6. Má velmi dobře zpracované webové stránky.
7. Škola se zúčastňuje přehlídek středních škol v regionu.
8. V neposlední řadě je důsledkem úzké spolupráce školy s bývalými absolventy skutečnost, že rodiče - bývalí absolventi své děti velmi často přihlašují právě do této školy, protože si myslí, že sami zde dostali kvalitní životní i profesní základ.

(http://www.sosasou-vlasim.cz/)

Pokud postrádáte příklady škol s dobrou praxí z vašeho regionu, podívejte se do elektronických publikací dostupných na stránkách českého Centra Euroguidance www.euroguidance.cz/priklady-dobre-praxe a www.euroguidance.cz/publikace/kp-skoly. Obsahují krátké medailonky o systému kariérového poradenství na školách, které se přihlásily do soutěže Národní cena kariérového poradenství, kterou každoročně vyhlašuje Euroguidance. Možná tam najdete i školu z vašeho regionu.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Prostor pro spolupráci rodiče se školou

Spolupráce rodičů se školou se nabízí z více důvodů. Především jak zodpovědný rodič, tak kvalitní škola usilují o podporu dětí v jejich kariérovém rozvoji a rozhodování. V tomto sledují rodiče i pedagogové stejný cíl. Mohou mít na volbu kariéry jiný náhled, ale právě to otevírá prostor pro spolupráci, diskusi a oboustranné rozšíření úhlů pohledu - školní prostředí často nevnímá realitu světa práce a lidé z praxe neznají možnosti školského systému. Díky této skutečnosti často vznikají nedorozumění mezi školou a rodiči. Podle našich zkušeností je role rodičů ve vztahu ke škole a jejich vzájemná komunikace frekventované téma jak na půdě pedagogického sboru, tak mezi rodiči.

Český výzkum Milady Rabušicové a kol.[26] z r. 2003 rozlišuje čtyři přístupy, které prezentují čtyři různé pohledy škol na roli rodičů ve vztahu ke škole. Rodiče jako problém, rodiče jako zákazníci, rodiče jako partneři a rodiče jako občané. Pohled školy na roli rodičů ve vztahu ke škole se přitom v čase často mění. V první fázi po založení školy, popř. v prvním období práce školy pod novým vedením může být rodič vnímán jako zákazník, v druhé fázi to může být problém a postupem času se to v důsledku vyjasnění vzájemné komunikace a očekávání na obou stranách změní na partnerský vztah. Výzkumem nastíněné role považujeme za zajímavé, z tohoto důvodu je uvádíme níže.

1. Rodiče jako problém:

a) „nezávislí" rodiče - nesnaží se udržovat kontakt se školou, domnívají se, že zájmové kroužky jsou pro jejich dítě důležitější než domácí příprava do školy, domnívají se, že rodina má na vzdělávací výsledky dítěte větší vliv než škola;

b) „špatní" rodiče - nezajímají se o školní výsledky svých dětí, nezajímají se o to, jak se jejich dítě ve škole chová, nereagují na výzvy školy, aby se s dětmi připravovali na vyučování;

c) „snaživí" rodiče - přehnaně dítěti pomáhají s plněním školních povinností (např. psaním domácích úkolů), chtějí s učiteli a vedením školy řešit každou maličkost, přehnaně kritizují práci učitelů a vedení školy.

26 Rabušicová, M., Čiháček, V., Emmerová, K. a Šeďová, K. 2003. Role rodičů ve vztahu ke škole - empirická zjištění. *Pedagogika*, roč. III, 309 - 320.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

2. Rodiče jako zákazníci (klienti) - školu zvolili pro své dítě záměrně, přejí si, aby vedení přijímalo co nejkvalifikovanější učitele, trvají na tom, že škola je povinna podávat jim informace.

3. Rodiče jako partneři:

a) výchovní partneři - rádi si s učiteli vymění informace o tom, jaké dítě je, a názory na to, jak k němu přistupovat, pomáhají dítěti, aby ve škole pracovalo co nejlépe (poradí mu, vytvoří mu dobré podmínky pro učení), jsou ochotni poskytnout pomoc třídě svého dítěte (např. zapojit se do pořádání třídních akcí, poskytnout finanční dar);

b) sociální partneři - snaží se ovlivňovat rozhodování o důležitých věcech ve škole (např. slučování tříd, investice do vybavení), zapojují se do formálních rodičovských struktur ve škole (např. rodičovské sdružení, rady školy), vystupují v zájmu školy všude tam, kde to škole může prospět (např. v místním zastupitelstvu, v místním tisku, v kruhu svých známých).

4. Rodiče jako občané - budou se zajímat o školu i po skončení docházky jejich dítěte, přáli by si, aby škola sloužila i jiným účelům, než je vzdělávání dětí (např. aby pořádala vzdělávací kurzy pro dospělé, poskytovala poradenskou činnost pro rodiče), zdůrazňují důležitost občanské výchovy ve škole.

Tip pro přemýšlení a rozhovor

Co si myslíte, co očekává vaše škola (školka), v jaké roli by vás ideálně viděla? A do které skupiny byste se nejraději zařadili vy? Jak ideálně byste chtěli přistupovat ke své roli ve vztahu ke škole (školce) vašeho dítěte?

Jaká role je podle výzkumu českým rodičům připisována školou? Je to nejčastěji role zákaznická. Obě strany považují za správné plnit své povinnosti a informovat o tom druhou stranu, jak to standardně vyplývá ze zákaznického principu. Pokud jde o partnerský vztah, valná většina dotazovaných škol

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

vnímá rodiče jako výchovného partnera. V určitém odstupu následují další role: rodič jako problém a jako občan. "Zajímavé je, že mezi tím, jak rodiče vnímají zástupci škol, a jak se vidí rodiče samotní, není téměř žádný rozdíl. (...) Zřetelné rozdíly v pojetí rolí lze vysledovat v souvislosti s typem školy. Čím vyšší stupeň, tím nápadněji ubývá partnerského a občanského přístupu. Za povšimnutí stojí také skutečnost, že nejméně často jsou rodiče hodnoceni jako problematičtí na 1. stupni základní školy."

Jaký může být prostor pro vaši roli ve vztahu ke kariérovému vzdělávání na škole? Shrneme-li to, prostor bude takový, na kterém se společně domluvíte. Obecně můžete pomáhat škole vytvářet otevřené a přátelské prostředí a tím umožnit rozmanitou spolupráci prospěšnou pro děti, školu a v neposlední řadě i pro vás. Můžete se zapojit do stávajících aktivit, kde sama škola očekává vaši účast. Můžete navrhnout jejich úpravu s cílem lépe oslovit žáky, popř. navrhnout nové aktivity, kde vidíte smysl pro děti, reálnou možnost pro školu a jste připraveni se v nich nějakou měrou angažovat. Nabídněte své zkušenosti, schopnosti a znalosti ve prospěch kariérového rozvoje svých dětí ve škole tím, že

— zajdete do školy na kariérové dny (besedy se žáky, prezentace své práce na veletrhu profesí, Hádej, kdo jsem! apod.),

— dle domluvy s učitelem ho na jednu vyučovací hodinu vystřídáte v jeho roli a zprostředkujete žákům něco ze svého oboru v rámci odborných předmětů (jak využíváte zákonitost, kterou se žáci právě učí, ve své práci s cílem propojit teorii s realitou světa práce, např. v hodině fyziky žáci měří rychlost větru a jmenují profese, ve kterých práci bezprostředně ovlivňuje tento jev),

— pozvete žáky do prostředí svého zaměstnání na exkurzi či stínování své práce,

— máte-li znalosti a možnost, navrhnete nové formy využívání informačních a komunikačních technologií na škole (a v případě potřeby pomožte s jejich zaváděním) s cílem zkvalitnit kariérové vzdělávání žáků,

— zorganizujte společně rodičovskou kavárnu na téma kariérový rozvoj a současný svět práce.

Na závěr jedna důležitá poznámka. Charakteristikou dobrého kariérového vzdělávání a poradenství na škole je kultura školy přívětivá pro lidi

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

a práci v ní, protože vytváří podmínky pro práci a formování osobností žáků. Kulturu školy vytváří všichni aktéři školního života na základě svých osobních zkušeností a preference. Máme na mysli skutečně všechny subjekty - ředitele, učitele, žáky a rodiče (a další). I vy přispíváte k tomu, jak bude vypadat kultura školy a kterým směrem se bude rozvíjet. Co to je? Kultura školy představuje společné hodnoty, postoje, představy, normy, přesvědčení a názory a projevuje se v symbolech, rituálech, zvycích, příbězích, preferovaném chování, vlastní výchovné a vzdělávací práci i ve školním klimatu. Formuje se v průběhu historie školy a je ovlivňována i vašimi představami a požadavky, které chcete, aby se uplatnily[27]. Z tohoto důvodu je každá škola specifická až jedinečná, i když současně mají mnoho společného.

Při výběru školy mohou být určitými pomocníky projekty usilující o zlepšení kvality a otevřenosti vzdělávání na školách. Takovým projektem je www.rodicevitani.cz. Stanovuje základní, povinné a volitelné požadavky pro mateřské, základní a základní umělecké školy, které souvisí se spoluprací s rodiči, a při jejichž splnění školy dostávají certifikát. V případě, že vámi zvažovaná škola má zájem o značku a získala ji, vypovídá to v nějaké míře o kultuře školy. Pokud je vaše dítě již žákem určité školy, která nemá značku, můžete ji nominovat. Vaše nominace slouží (jen) jako pobídka pro školu, aby se zajímala o značku Rodiče vítáni. Certifikovat se pak škola musí sama. Dále se základní škola může angažovat v projektu www.ferovaskola.cz, který nabízí nejen certifikát pro školy, které projdou certifikačním procesem, nýbrž i odbornou pomoc. Podobně jako u předchozího projektu, můžete se podívat na mapu férových škol, zda se tam nachází i vaše škola.

Přejeme vám, ať vás procesem volby další vzdělávací či profesní dráhy vašeho dítěte provází škola otevřená (novým) možnostem spolupráce, abyste se mohli angažovat s pocitem, že vaše nápady, případně realizovaný příspěvek je vítaný, chtěný a vnímán jako prospěšný pro školu i žáky.

27 Hloušková, L. (2009a). Kultura školy. In J. Průcha (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 287-296.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

DOSLOV

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Doslov: O důležitosti nudy, nejistoty a špinavých rukou

V čem je největší užitečnost téhle knížky? V tom, že je praktická. Jasně pojmenovává, kde jsou riziková místa, když komunikujete s čerstvě pubertálním dítětem o tom, co by chtělo v životě dělat, a nabízí návody, jak se zachovat, aby takový rozhovor něco přinesl. Snaží se vás jako rodiče zorientovat, co je a není rozumné dítěti říkat, co mu v rozhodování pomůže a co mu ho naopak znechutí či zkomplikuje.

Jestliže jste dočetli až sem, znamená to, že jste rodiče angažovaní a ambiciózní. Právě pro vás si dovolím zdůraznit pár detailů. Většina profesně úspěšných rodičů dbá na to, aby vybrali svým dětem náročnou školu. Aniž bych chtěl jakkoli snižovat důležitost matematiky, češtiny nebo cizího jazyka, je dobré vědět, že právě děti, na něž jsou kladeny vysoké nároky a jde jim vlastně všechno – od matiky přes volejbal a piano po dramatický kroužek, se pravidelně před maturitou ocitají v situaci, kdy netuší, co by měly dělat a co je vlastně opravdu zajímá. Logicky. Zvládnou téměř cokoli a zatím bylo jejich životním cílem mít dobré známky a splnit, co po nich rodiče chtějí. Je dobré si položit otázku, zda se to netýká i vás a vašich dětí.

Protože samotný počet výherců matematických olympiád a recitačních soutěží není ten parametr, který by pomohl vám ve výběru školy a vašemu dítěti ve výběru profese. A co tedy pomáhá? Školní děti prakticky bez rozdílu milují, když dělají něco „doopravdy“. Nejpozději v deseti jedenácti přibývá otázek: „A tohle děláme proč?“, případně: „A to se musí?“ V takové situaci je ono „doopravdy“ pro dítě nejjasnější a nejsrozumitelnější odpověď.

Proto se i v téhle knížce zdůrazňuje důležitost praktických zkušeností z reálných životů. Vašich, ale dejme tomu i přátel a prarodičů. Pokud se dítě rozhodne někde pomáhat, jít na brigádu, něco prakticky vyzkoušet, máte ho v tom podpořit. A školu vybírat podle toho, nakolik umí propojit školní svět s tím, co se děje za školními vraty. Takže pokud třeba ve vaší škole žáci už od šesté třídy sami organizují filmový festival, obecní jarmark nebo rekonstruují park před školou, podporujte to. Škola, která vzala „kariérní poradenství“ a „kompetenční vzdělávání“ vážně, se prostě snaží vytvářet co nejvíc příležitostí, kdy se děti namočí do praktického života a dělají „dospělou“ práci „doopravdy“.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Právě tehdy totiž vznikají příležitosti vyzkoušet si, co mi vyhovuje. Jsem rád v centru pozornosti, třeba s mikrofonem v ruce? Nebo radši sedím někde vskrytu a vyřizuji po telefonu, kdo doveze chlebíčky? Baví mě to s kamerou, umím to sestříhat a těší mě sledovat počet zhlédnutí na youtube? Jsem ten, koho všichni poslechnou, když se rozdělují úkoly? Za každou tou příležitostí jistě tušíte možnou profesi – produkční, kameraman, technik, manažer. V čem se cítím nejlépe? Stejně důležité je, že tímto způsobem – ať už ty příležitosti organizuje škola nebo vy jako rodiče – si vaše dítě může ve stručnosti a „beztrestně" vyzkoušet, co člověk prožívá, když si vybere špatné zaměstnání. K nezaplacení.

Proto nebuďte hákliví, když dítě, z něhož chcete mít „pana doktora či inženýra", chodí domů se špinavýma rukama, protože sázelo stromy, něco natíralo nebo vařilo guláš. Paradoxně možná právě tohle jsou zážitky, které ho přimějí dívat se na váš profesní požadavek očima praktické zkušenosti a říct si například: „Víc mě baví pracovat venku, ne vevnitř. Radši s lidmi, ne doma o samotě." A i v případě, že se nakonec rozhodne vás poslechnout a jít na medicínu, je pro něj klíčové zažít život i „odspoda". Na svoji profesi se pak bude dívat reálněji.

Co rozhoduje o budoucím profesním úspěchu? Ze svého působení v nejrůznějších povoláních si nepamatuji nikoho, kdo by své místo musel opustit pro neznalost. Tedy že něco nevěděl, zapomněl, neznal dostatečně dopodrobna. Doplnit si znalost je dnes věc na pár kliknutí a maximálně půlden práce. O něco víc bylo těch, kteří museli odejít, protože jejich dovednost na to nestačila. Třeba psali hůř, než vyžaduje profese reportéra či scenáristy. Dovednost se sice dá docvičit, ale trvá to déle, a ne každý to zvládne. Ale jednoznačně nejvíc lidí musí odejít, protože nezvládne vztahy, neumí někoho vést nebo naopak respektovat autoritu nadřízeného. Sociální kompetence jsou ty, které ve skutečnosti rozhodují o kariéře vašeho dítěte. Berte to v úvahu.

A nezapomínejte na klíčový prvek rozvoje kreativity a profesní orientace. Co to je? Příležitost nudit se. Současný rodič má pocit, že čím naplněnější diář dítěte, čím víc kroužků a aktivit, tím pro jeho budoucnost lépe. Platí to jen omezeně. Je důležité, aby vaše dítě alespoň občas zažilo to dlouhé odpoledne, kdy ho nic nečeká, kdy se bude poflakovat a přemýšlet, kde, co a s kým by tak mohlo dělat. Nuda je startérem kreativity. To, co v nekonečně dlouhém prázdninovém dni objevím a začnu vymýšlet a zkoušet, dělám velmi

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

pravděpodobně zcela autenticky, z vnitřního přesvědčení a ne proto, že mi to někdo naplánoval. Dejte vašim dcerám a synům šanci alespoň někdy nedělat nic. Je to skvělá příprava na to, aby v budoucnosti to, co dělat budou, dělali rádi.

Tomáš Feřtek

Autor je bývalý novinář, reportér, šéfreportér a editor, dnes scenárista a dramaturg, předseda správní rady Informačního centra o vzdělávání EDUin. Jinak absolvent učebního oboru mechanik – elektronik s maturitou, který až v prvním ročníku ČVUT vzal vážně, co věděl už dávno. Že víc než čipy a dráty ho zajímá literatura a psaní a zařídil se podle toho.

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

O AUTORKÁCH

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Andrea Csirke

ANDREA CSIRKE

Kdo jsem

Expert v kariérovém poradenství, vzdělávání a kariérovém rozvoji na pracovišti, lektor, poradce a metodik se zájmem o moderní trendy ve vzdělávání a bohatou zkušeností v projektovém designu a managementu

Proč to dělám

Dělám to, co umím a neustále se v tom zdokonaluji. Dělám věci, které mají smysl a zároveň mi poskytují trvalé uspokojení. Jsem členem nadšeného týmu, kde spolu tvoříme a realizujeme smysluplné projekty, prospěšné pro jednotlivce a komunitu a tím přispíváme rozvoji celé společnosti.

Co mě baví

— Téma sebeřízeného vzdělávání
— Nové technologie ve vzdělávání a inovativní vzdělávací modely
— Human-Centered Design
— Radost z pohybu na těle a duši (jóga, cyklistika, běh, turistika, zimní plavání); výjimečné knihy o lidech a vztazích mezi nimi; sociální psychologie

Mé profesní portfolio
Oblast kariérového vzdělávání a rozvoje

Kariérový poradce, lektor & metodik působící ve spolupráci s veřejným, neziskovým a soukromým sektorem a na volné noze (andreacsirke.cz)

(veřejné instituce jako je Národní pedagogický institut ČR, krajská a místní zastupitelstva v rámci implementace místních a krajských akčních plánů na podporu kariérového vzdělávání a poradenství na školách jako jsou Magistrát hl.m. Prahy, Vzdělávací institut Středočeského kraje a Centrum vzdělávání všem Jihomoravského kraje, neziskové organizace jako jsou Člověk v tísni, Inbáze a Green Doors, soukromé společnosti jako je Jihočeská hospodářská komora)

— Působím jako metodik programů v oblasti kariérového rozvoje, vzdělávání a poradenství
— Jsem lektor skupinových vzdělávacích aktivit v oblasti kariérového

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

vzdělávání a rozvoje

— Jsem kariérový poradce poskytující individuální kariérové poradenství s důrazem na rozvoj potenciálu jednotlivce a jeho dovedností pro řízení kariéry (career management skills) v podmínkách neustále se měnícího světa práce

Oblast projektového designu a managementu

Spoluzakladatel, team leader & projektový manažer v neziskové organizaci Kým čím být, z.s. (kymcimbyt.cz)

— Spolupráce se školami v oblasti kariérového poradenství a kariérového vzdělávání jako poradce, lektor a metodik, poskytování přímé podpory žákům a studentům na základních a středních školách, lektorská podpora pro učitele a poradce na školách v oblasti kariérového vzdělávání, spolupráce s kariérovými centry na vysokých školách

Spoluzakladatel, člen rady & projektový manažer ve Sdružení pro kariérové poradenství a kariérový rozvoj, z.s. (sdruzenikp.cz)

— Koordinace národní a mezinárodní spolupráce organizace s 50 členy (projekt Erasmus+ Kvalita v kariérovém poradenství, guidancequality.eu, spolupráce na organizaci mezinárodní konference iaevgconference2019.sk)

— Poskytování mentoringu poradcům zajímajícím se o seberozvoj

Moje kvalifikace

Právnická fakulta UK

VŠE Praha

The two-semester Distance Course of Career Guidance and Counselling, Stockholm University - dvousemestrální kurz v oblasti kariérového rozvoje, vzdělávání a poradenství

CH-Q_Competence Management, level II, Competence Management Switzerland - kurz mapování kompetencí akreditovaný ve Švýcarsku

Introduction to Human-Centered Design by Acumen Courses & IDEO.ORG

Pedagogická fakulta UK, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání - PhD. student

V Praze dne 30. 09. 2020

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Mgr. Petra Šnepfenbergová

Jmenuji se Petra Šnepfenbergová, připravovala jsem se na profesi učitelky (aprobace německý jazyk, občanská výchova) na univerzitách v Olomouci a v Brně. Velkou část svého profesního života jsem také jako učitelka pracovala - nejprve krátce na základní škole a poté na gymnáziu. Zde jsem před 9 lety do svého profesního portfolia přibrala i kariérové poradenství.

Mou cílovou skupinou jsou především pedagogové, rodiče, žáci a studenti, protože mám profesně nejblíž školství a vzdělávání. Skupinově či individuálně řeším se svými klienty volbu či změnu studijní resp. profesní dráhy. Mým cílem je spokojenost klienta, kterému chci být inspirací a podporou. V poslední době mě baví téma komunikace mezi rodičem a dítětem, které se rozhoduje "kam po škole".

Mým snem je založit vlastní kariérní centrum, resp. centrum pro rozvoj lidského potenciálu. Nyní sama zažívám proces profesní změny. Před dvěma roky jsem změnila zaměstnání a zásadně i životní styl (mozaiková kariéra, zapojení do více projektů, práce na více částečných úvazků) a současně si užívám možnost namodelovat si vlastní spokojený pracovní život. Přitom naplňuji svou přirozenou potřebu učit se nové věci, poznávat nové lidi a jejich životní příběhy, sdílet s nimi své zkušenosti a inspirace.

Velkým zdrojem mých životních zkušeností je moje rodina. S manželem vychováváme čtyři syny, stavíme dům na vesnici a sdílíme psa.

Mé aktuální profesní portfolio

Odborná konzultantka v JCMM Brno - tvorba textů (sekce pro školy na webu), tvorba metodiky pro kariérové poradce, vzdělávání kariérových poradců v rámci projektu KaPoDaV

Kariérová poradkyně na ZŠ Smíškova Tišno**v** – předmět Volba povolání, projektové dny na 1. stupni, spolupráce s pedagogy odborných předmětů, rozvoj koncepce kariérového poradenství a vzdělávání na škole, příprava žákovského portfolia, individuální poradenství pro žáky i rodiče

Sdílená kariérová poradkyně na několika základních školách v ORP Tišnov – organizace projektů a dílčích aktivit dle potřeb a ve spolupráci s danou školou, odborný garant pracovní skupiny kariérových poradců na Tišnovsku (vzdělávání, spolupráce se školami a firmami v regionu)

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Lektorská činnost - cyklus workshopů pro sebe-vědomý návrat do práce v RC Studánka Tišnov, MC Veselý Paleček Boskovice; vzdělávání pedagogů a kariérových poradců mj. pro PPP Hradec Králové, Educa Quality z.s. Liberec a NPI České republiky

Kariérová poradkyně ve SVČ Inspiro Tišnov – kariérové poradenství a vzdělávání ve volnočasových aktivitách, workshopy pro rodiče a jejich děti, workshopy pro pedagogy ve středisku

Kariérová poradkyně v MC Veselý Paleček Boskovice – skupinové a individuální poradenství v rámci projektu Z rodičovské do práce

Moje kvalifikace

Kariérové poradenství, včetně certifikátu CH-Q, 1. stupně

Mendelova univerzita Brno, Institut celoživotního vzdělávání – kurz Kariérní poradenství na středních školách

UP Olomouc a MU Brno, Pedagogická fakulta, Učitelství pro 2. a 3. stupeň NJ a OV/ZSV

Průběžně různé vzdělávací kurzy a semináře

Můj největší dosavadní úspěch v oblasti kariérového poradenství

Národní cena kariérového poradenství 2018 – za rozsáhlé aktivity kariérového poradenství (realizované na Gymnáziu Tišnov) a spolupráci s rodiči; Komentář komise: Příspěvek já zářným příkladem toho, jak by měla vypadat práce kariérového poradce na škole – aktivní přístup, používané metody, zapojení žáků i rodičů, zapojování inovativních postupů a metod. Zvolené metody a aktivity jsou zcela přiměřené a efektivní vůči cílovým skupinám a prostředí, ve kterém jsou uplatňovány.

Zájmy

rodina, kultura (kino, divadlo), cestování (ČR a Evropa), četba (psychologie, beletrie, vč. cizojazyčné literatury), turistika, sebevzdělávání (osobnostně rozvojová témata), zahrada, design interiéru

V Tišnově dne 30. 09. 2020

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

PODĚKOVÁNÍ

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Poděkování

Tato publikace by nemohla být napsaná bez přispění skupiny mimořádných lidí, kteří se stali hlavními postavami příběhů a aktivit v této knize. Patří jim velký dík.

Zvláštní poděkování chceme věnovat dvěma zakladatelům společnosti Com-PASS Advisory s.r.o. Jsou to Ondřej Bušta a Imrich Lozsi. Jejich velkorysost nám poskytla jistotu finančního zázemí, abychom se mohli plně věnovat psaní této publikace.

Com-PASS

"Vzdělání považujeme za hodnotu, do které se vyplatí investovat. Podle nás se dokonce jedná o jednu z nejlepších investici, kterou můžeme pro budoucnost nás a našich dětí udělat. Taková investice se zcela jistě neztratí, budou-li se naše děti chtít samy vzdělávat a najdou-li k tomu svoji vlastní cestu. My rodiče jim můžeme pomoci tím, že důležitost vzdělání budeme neustále připomínat a budeme svým dětem k dispozici, potřebují-li pomoc. Tato kniha je zamyšlením nad tím, jak by tato cesta mohla vypadat, proto jsme se její vznik za Com-PASS Advisory rozhodli podpořit."

Ondřej Bušta a Imrich Lozsi

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE

kým čím být

Licence pro: jenistamartin@gmail.com, ID prodeje: kGDd0153pOewrlKJ4RvTeqvv4W9qg8bazZLRYNXE